

ДОСВІД КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

**у впровадженні вимог щодо благополуччя
сільськогосподарських тварин під час
транспортування та здійснення заходів
контролю дотримання цих вимог**

ЗМІСТ

Скорочення	2
Передумови	5
Методологія	6
РОЗДІЛ 1.	7
Законодавче підґрунтя ЄС щодо вимог до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійснення заходів офіційного контролю за дотриманням цих вимог	
РОЗДІЛ 2.	17
Законодавство України щодо благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійсненні заходів державного контролю дотримання цих вимог	
РОЗДІЛ 3.	21
Упровадження вимог щодо благополуччя сільськогосподарських тварин під час транспортування та здійснення заходів офіційного контролю дотримання цих вимог у країнах-членах ЄС	
Короткий опис	22
Республіка Словенія	22
Республіка Хорватія	37
Королівство Іспанія	39
Республіка Фінляндія	45
Королівство Нідерланди	48
Матеріали п'ятої зустрічі регіональної мережі національних контактних осіб ВООЗТ з питань довготривалих транспортувань тварин у Європі	57
Матеріали BTSF навчання «Ефективне забезпечення дотримання законодавства щодо захисту тварин під час транспортування»	58
Висновки	60
РОЗДІЛ 4.	62
Рекомендації щодо впровадження вимог до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійснення заходів контролю дотримання цих вимог в Україні	

СКОРОЧЕННЯ

AC	Автономне співтовариство Королівства Іспанія
ACCAs	Компетентні органи автономних співтовариств Королівства Іспанія
AECOSAN	Агентство Королівства Іспанія з питань захисту прав споживачів, безпеки харчових продуктів та харчування
AFSVSP	Адміністрація Республіки Словенія з питань безпеки харчових продуктів, ветеринарного сектору та захисту рослин
AHPS	Сектор захисту здоров'я тварин Республіки Хорватія
AHWD	Відділ здоров'я та благополуччя тварин Адміністрації Республіки Словенія з питань безпеки харчових продуктів, ветеринарного сектору та захисту рослин
BTSF	Навчальна програма Європейського Союзу «Better Training for Safer Food»
CAG-AC	Регіональне міністерство сільського господарства та тваринництва автономних співтовариств Королівства Іспанія
CBR	Центральний офіс з видачі водійських посвідчень Королівства Нідерланди
COKZ	Орган контролю за молочними продуктами та яйцями Королівства Нідерланди
DG SANTE	Генеральний директорат з питань охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів
DGPMA	Генеральний директорат ЄК з питань виробництва та сільськогосподарських ринків Королівства Іспанія
EFSA	Європейське агентство з безпеки харчових продуктів
FIBL	Науково-дослідний інститут органічного сільського господарства, Швейцарія
FSVPHI	Інспекція з безпеки харчових продуктів, ветеринарії та здоров'я рослин Республіки Словенія

ILT	Інспекція навколишнього середовища людини та транспорту Королівства Нідерланди
LVVN	Міністерство сільського господарства, рибальства, продовольчої безпеки та природи Королівства Нідерланди
MAPA	Міністерство сільського господарства, рибальства та продовольства Королівства Іспанія
NCPT	Мережа національних контактних осіб з питань довготривалих перевезень ВООЗТ
NPOCFE	Національний план офіційного контролю харчового ланцюга Королівства Іспанії
NVWA	Служба з питань безпечності харчових продуктів та споживчих товарів Королівства Нідерландів
QFTP	Швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України»
RDW	Управління транспортних засобів Королівства Нідерланди
RVO	Агентство з питань підприємництва Королівства Нідерланди
SECO	Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань
SGPG	Генеральний директорат з питань продукції тваринництва Королівства Іспанія
VFSD	Управління ветеринарії та безпечності харчових продуктів Республіки Хорватія
VWS	Міністерство охорони здоров'я, соціального забезпечення та спорту Королівства Нідерланди
ZBO	Незалежні публічні органи Королівства Нідерланди, які здійснюють окремі завдання офіційного контролю
ВООЗТ	Всесвітня організація охорони здоров'я тварин
Держ-продспоживслужба	Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів
ЄК	Європейська комісія

ЄС	Європейський Союз
КО	Компетентний орган
Мінекономіки	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
ПІП	Прикордонний інспекційний пост

ПЕРЕДУМОВИ

Швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України (надалі – QFTP)», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (надалі – FiBL, Швейцарія) та SAFOSO AG (Швейцарія) за фінансової підтримки Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (надалі – SECO), надає підтримку Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України (надалі – [Мінекономіки](#)) у гармонізації українських нормативних документів із законодавством Європейського Союзу (надалі – ЄС) у сфері безпечності харчових продуктів/кормів, здоров'я та благополуччя тварин, а також Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (надалі – [Держпродспоживслужба](#)) як компетентному органу у сфері імплементації законодавства щодо безпечності харчових продуктів, здоров'я та благополуччя тварин.

Україна розпочала активну роботу з гармонізації національного законодавства до європейських вимог у 2016 році. З метою виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, передбачених частиною першою статті 64 Угоди про асоціацію, та на виконання вимог Закону України № 1206-IX «Про ветеринарну медицину» було розроблено та затверджено два накази у сфері забезпечення благополуччя тварин під час утримання та під час забою. Вимоги щодо забезпечення благополуччя тварин під час транспортування наразі на стадії підготовки відповідного нормативно-правового акту.

З набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС зросла актуальність гармонізації національного законодавства до вимог ЄС та його впровадження, тому Мінекономіки та Держпродспоживслужба запросили QFTP проаналізувати європейське законодавство, вивчити досвід країн-членів ЄС у впровадженні вимог щодо благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійсненні заходів контролю за дотриманням цих вимог та надати рекомендації у цій сфері для України.

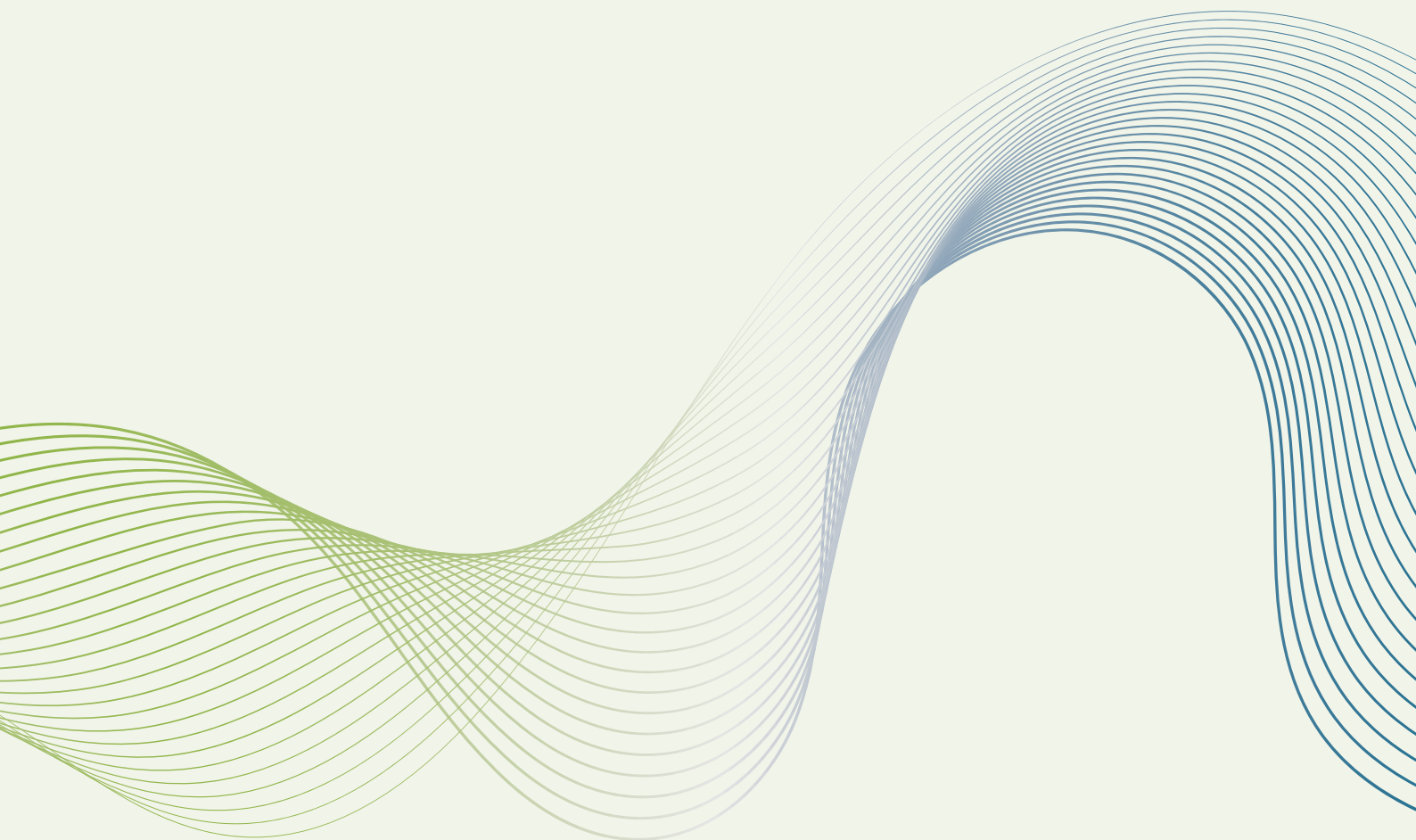
МЕТОДОЛОГІЯ

Під час підготовки цього звіту була використана така методологія:

- здійснено аналіз законодавства ЄС щодо вимог до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та заходів контролю за дотриманням цих вимог;
- проведено огляд наявної інформації щодо впровадження вимог благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та заходів офіційного контролю за дотриманням цих вимог у країнах-членах ЄС;
- прийнято участь у 5-й зустрічі регіональної мережі національних контактних осіб ВООЗТ з питань довготривалих транспортувань тварин у Європі, яка проходила з 11 по 13 березня 2025 року в Греції, отримані матеріали були використані під час підготовки звіту;
- організовано два навчальні візити представників Мінекономіки (Міангрополітики) та Держпродспоживслужби до Нідерландів за підтримки Уряду Королівства Нідерландів з метою вивчення досвіду країн ЄС у впровадженні вимог щодо благополуччя тварин, у тому числі під час транспортування та здійсненні заходів контролю за дотриманням цих вимог. Матеріали, отримані під час участі у навчальних візитах були використані під час підготовки звіту;
- за результатами аналізу зібраної інформації були підготовлені рекомендації для впровадження вимог щодо благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійсненні заходів контролю дотриманням цих вимог в Україні.

РОЗДІЛ 1.

Законодавче підґрунтя ЄС щодо вимог до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійснення заходів офіційного контролю за дотриманням ЦИХ ВИМОГ

Чинне законодавство

Регламент Ради (ЄС) 1/2005 про захист тварин під час транспортування (надалі – Регламент Ради (ЄС) 1/2005) наразі визначає обов'язки всіх суб'єктів, залучених до транспортного ланцюга живих тварин, що в'їжджають до ЄС або виїжджають з нього. Сюди входять інструменти моніторингу, інспекції та вимоги до транспортних засобів.

Регламент Ради (ЄС) 1/2005 є комплексним законодавчим актом, який застосовується до всіх живих хребетних тварин, що перевозяться у зв'язку з господарською діяльністю. Більшість технічних вимог, однак, призначені для наземних сільськогосподарських тварин, навіть якщо деякі адміністративні вимоги залишаються застосовними до інших видів (дикі тварини, собаки і коти, піддослідні тварини, риба, що вирощується, тощо). Певні правила (поводження з тваринами) також застосовуються до тваринницьких ринків і центрів збору тварин.

Ключові моменти

Регламент встановлює такі загальні вимоги до транспортування тварин:

- Ніхто не має права транспортувати тварин або змушувати тварин транспортуватися у спосіб, який може спричинити їм травми або надмірні страждання.
- Необхідно заздалегідь **подбати про транспорт**, щоб **мінімізувати тривалість подорожі** та задовольнити потреби тварин.
- **Тварини повинні бути придатні** для транспортування.
- **Транспортні засоби** та вантажно-розвантажувальні споруди повинні бути **спроектовані, побудовані, утримуватися та експлуатуватися** так, щоб **уникнути травм і страждань** та забезпечити безпеку тварин.
- Персонал, який працює з тваринами, повинен пройти **відповідну підготовку** і бути **компетентним**.
- Транспортування до місця призначення має відбуватися без затримок і передбачати **регулярні перевірки** стану тварин.
- Тваринам має бути забезпечено достатню **висоту та площу підлоги**.
- Вода, їжа та відпочинок повинні надаватися в разі потреби.

- **Перевізники** повинні:
 - мати **дозвіл** відповідного державного органу на всі рейси на відстань понад 65 км;
 - надавати **документацію**, що містить такі дані, як походження та власник тварини, місце призначення та очікуваний час подорожі;
 - забезпечити наявність супроводжуючої особи для супроводу будь-якого вантажу з тваринами, за винятком випадків, коли:
 - 1) тварини транспортуються в контейнерах, які надійно закріплені та вентилюються і, за необхідності, містять кількість корму та води залежно від виду тварин, в дозаторах, які не перекидаються, на відстань, що вдвічі перевищує очікуваний час рейсу;
 - 2) функції супроводжуючої особи виконує водій.
- **Компетентні органи** повинні **перевіряти і погоджувати** засоби для транспортування тварин автомобільним і морським транспортом для довготривалих ресів, перш ніж вони можуть бути використані.
- **Власники тварин і оператори центрів збору тварин** (утримувачі, центри збору і ринки) повинні забезпечити дотримання правил і **стандартів благополуччя** в різних місцях відправлення, передачі та призначення.
- Компетентні органи повинні реєструвати перевізників, які:
 - мають **достатній та відповідний персонал, обладнання та операційні процедури**;
 - не мають записів про серйозні порушення правил щодо благополуччя тварин ЄС або національних правил протягом попередніх 3 років.
- Для **довготривалих ресів** між країнами-членами ЄС та до місць призначення за межами ЄС:
 - перевізники повинні мати необхідний дозвіл, документацію, систему супутникової навігації та плани дій на випадок надзвичайних ситуацій;
 - компетентні органи повинні здійснювати вибіркові перевірки під час транспортування та перевірки в місці відправлення.
- У разі **надзвичайної** ситуації або **невиконання правил благополуччя** національні компетентні органи можуть наполягати на тому, щоб

перевізник вжив необхідних заходів для забезпечення благополуччя тварин, що транспортуються, наприклад, таких:

- зміна водія або супроводжуючого;
- проведення тимчасового ремонту транспортного засобу;
- перевантаження вантажу на інший транспортний засіб;
- повернення тварин до місця відправлення;
- вивантаження тварин і розміщення їх у відповідному тимчасовому приміщенні.

Правила щодо контрольних постів

Регламент Ради (ЄС) 1255/97 про критерії ЄС для контрольних постів та внесення змін до плану маршрутів для транспортування тварин (надалі – Регламент Ради (ЄС) 1255/97) встановлює правила для контрольних постів, де тварини відпочивають щонайменше 24 години під час обов'язкових перерв у подорожах на великі відстані в межах ЄС. Ці правила покликані забезпечити оптимальні умови для їхнього благополуччя.

Ключові моменти

- Контрольні пости повинні:
 - бути розташованим у зоні, вільній від будь-яких обмежень щодо здоров'я тварин;
 - перебувати під наглядом офіційного ветеринара;
 - проходити регулярні перевірки щонайменше двічі на рік;
 - дотримуватися всіх відповідних норм законодавства ЄС у сфері охорони здоров'я тварин;
 - дотримуватися детальних санітарно-гігієнічних заходів, будівельних стандартів і правил експлуатації. Це стосується підстилки для тварин, вантажно-розвантажувального обладнання та поводження з тваринами під час їхнього перебування.
- Контрольні пости використовуються виключно для прийому, годівлі, напування, відпочинку, розміщення, догляду та відправлення тварин, що проходять через них.

- Тварини в різних партіях можуть бути присутніми одночасно тільки якщо вони мають однаковий сертифікований стан здоров'я.
- Відповідний національний орган затверджує і присвоює номер кожному контрольному посту. Затвердження може бути обмежене певними видами або категоріями тварин та їхнім станом здоров'я.
- Власники контрольних постів повинні:
 - приймати тільки тварин, сертифікованих або ідентифікованих згідно з відповідним законодавством ЄС;
 - забезпечити тваринам належний догляд, годування та напування за потребою;
 - викликати ветеринара, якщо це необхідно для лікування або відправки тварини;
 - використовувати персонал з відповідною підготовкою та професійною компетенцією;
 - повідомляти відповідні органи протягом одного робочого дня про відправлення вантажу;
 - якомога раніше інформувати компетентний орган про будь-які порушення.
- Країна ЄС повинна призупинити використання контрольного посту, якщо відбуваються серйозні порушення правил охорони здоров'я або благополуччя тварин. Вона інформує Європейську комісію (надалі – ЄК) та інші країни ЄС.
- Перед тим, як тварини залишають контрольний пост, офіційний ветеринар повинен переконатися, що вони можуть продовжувати подорож.

Перелік затверджених контрольних постів знаходиться за [посиланням](#).

Третинне законодавство

У лютому 2023 року ЄК прийняла третинне законодавство, а саме імплементаційний акт та делегований акт, покликані полегшити проведення перевірок та офіційного контролю на судах, що перевозять тварин. Кінцевою метою цих двох актів, які працюють у комплексі, є поліпшення благополуччя живих тварин під час транспортування морем.

Базовим актом для впровадження [Імплементативного Регламенту Комісії \(ЄС\) 2023/372](#) щодо встановлення правил фіксації, зберігання та обміну письмовими записами офіційного контролю здійсненого на судах для транспортування тварин (надалі – Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2023/372) є Регламент Ради (ЄС) 1/2005. Імплементативний акт передбачає, серед іншого, створення електронної бази даних, у яку держави-члени повинні вносити результати перевірок, проведених на судах, що перевозять тварин. Він також вимагає, щоб на борту судна з тваринами під час його першого рейсу перебував офіційний ветеринар, щоб переконатися, що обладнання знаходиться в належному робочому стані. Морські порти також повинні мати контрольний пост поблизу, щоб полегшити відпочинок тварин, якщо це необхідно.

Базовим актом для [Делегованого Регламенту Комісії \(ЄС\) 2023/842](#) щодо правил здійснення офіційного контролю з метою перевірки дотримання вимог благополуччя тварин під час їх транспортування морськими суднами (надалі – Делегований Регламент Комісії (ЄС) 2023/842) є [Регламент \(ЄС\) 2017/625 про офіційний контроль](#). Цей акт додатково уточнює чинні правила офіційного контролю на судах, що перевозять худобу, такі як документальні перевірки, інспекції, що проводяться як ветеринарами, так і морськими інженерами, а також перевірки планів на випадок надзвичайних ситуацій тощо.

Перегляд Регламенту Ради (ЄС) №1/2005

У травні 2020 року ЄК оголосила в [Стратегії «Від лану до столу»](#), що до кінця 2023 року вона перегляне законодавство про благополуччя тварин, щоб привести його у відповідність до останніх наукових даних. Це стосується і Регламенту Ради (ЄС) №1/2005.

7 грудня 2023 року ЄК ухвалила [пропозицію щодо Регламенту Ради та Європейського парламенту про захист тварин під час транспортування на заміну Регламенту Ради \(ЄС\) 1/2005](#).

Пропозиція фокусується на таких основних цілях, які є важливими для благополуччя тварин під час транспортування:

- зменшити проблеми з благополуччям тварин, пов'язані з довготривалими рейсами та повторюваними розвантаженнями і перевантаженнями, пов'язаними з кількома періодами відпочинку;
- забезпечити тваринам більше простору під час транспортування;

- покращити умови транспортування груп вразливих тварин;
- не піддавати тварин впливу екстремальних температур;
- сприяти дотриманню правил ЄС щодо благополуччя тварин, у тому числі через діджиталізацію;
- краще захищати тварин, що експортуються до країн, які не є членами ЄС.

Відповідно до програми діджиталізації ЄС, пропозиція також передбачає більш широке використання сучасних технологій. Наприклад, використання систем позиціонування для вантажівок дозволить здійснювати більш цілеспрямований та ефективний контроль.

Діджиталізація також зменшить використання паперу та суттєво знизить адміністративне навантаження на операторів ринку.

Законодавча пропозиція ґрунтується на низці [наукових висновків Європейського агентства з безпечності харчових продуктів \(надалі – EFSA\)](#), а також на всебічній та ґрунтовній [оцінці ЄК](#) щодо благополуччя тварин, економічних, екологічних та соціальних наслідків основних змін, включених до цієї пропозиції, а також їхнього впливу на навколишнє середовище та економіку.

Посилання на оцінку впливу та супровідні документи

- [Короткий зміст оцінки впливу](#)
- [Оцінка впливу SWD](#)
- [Додатки до оцінки впливу SWD](#)
- [Зовнішнє дослідження: дослідження на підтримку оцінки впливу, що супроводжує перегляд законодавства ЄС щодо благополуччя тварин під час транспортування](#)
- [Зовнішнє дослідження: моделювання варіантів політики для підтримки оцінки впливу, що супроводжує перегляд законодавства ЄС щодо благополуччя тварин під час транспортування](#)
- [Пам'ятка з питань та відповідей щодо транспортування тварин](#)
- [Інформаційний бюлетень про благополуччя тварин на транспорті](#)

Оцінка впливу була позитивно оцінена регуляторним наглядовим комітетом ЄК і супроводжується двома допоміжними дослідженнями, проведеними зовнішніми підрядниками.

Одне з цих двох допоміжних досліджень, присвячене [моделюванню пакетів варіантів політики](#), було виконано спільно з [Об'єднаним дослідницьким центром ЄК](#). Робота підгрупи з питань транспортування тварин у рамках Платформи ЄС з питань благополуччя тварин також сприяла цьому процесу.

З 8 грудня 2023 року по 12 квітня 2024 року пропозиція була представлена для громадського обговорення на [порталі ЄК Have your say](#). Результати доступні за посиланням: [Узагальнення відгуків на пропозицію ЄК щодо нових правил захисту тварин під час транспортування та пов'язаних з ним операцій](#).

Інші нещодавні дослідження щодо транспортування тварин

- Дослідження щодо переходу від транспортування відлучених молочних телят на великі відстані до місцевого вирощування та відгодівлі
- Дослідження економічних моделей для запобігання транспортуванню непридатних молочних корів наприкінці виробничого віку

Офіційний контроль

Дотримання [Регламенту Ради \(ЄС\) 1/2005](#) має забезпечуватися шляхом офіційного контролю, що здійснюється компетентними органами держав-членів відповідно до [Регламенту \(ЄС\) 2017/625 про офіційний контроль](#) (Стаття 21 «Конкретні правила щодо офіційного контролю та дій, які повинні вживатися компетентними органами щодо вимог до благополуччя тварин»).

Компетентні органи держав-членів відповідають за щоденне виконання законодавства ЄС. Незалежно від того, чи є правовий текст ЄС директивою або регламентом, держави-члени повинні надати технічні інструкції та матеріально-технічні засоби, необхідні для належної імплементації, а також створити відповідну систему санкцій.

Основні обов'язки та зобов'язання компетентних органів у впровадженні правил благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин:

- створення системи підготовки персоналу та видачі сертифікатів компетентності для персоналу перевізників та збірних центрів;
- реєстрація перевізників та видача дозволів;
- видача дозволів на довготривалі рейси;
- реєстрація кожного контрольного посту;
- видача документу про допуск до експлуатації дорожніх транспортних засобів, що використовуються для довготривалих рейсів;
- видача документу про допуск судна для транспортування тварин морем;
- інспектування судна для транспортування тварин морем під час завантаження та розвантаження;
- інспектування на дорогах.

Роль держав-членів у впровадженні правил ЄС є дуже важливою і передбачає такі важливі заходи, як інформування зацікавлених сторін про нові правила, надання технічних і юридичних інструкцій, а також навчання своїх посадових осіб. Вони також повинні розробити належну систему звітності для моніторингу прогресу в імplementації.

Тому компетентні органи держав-членів ЄС несуть основну відповідальність за проведення належних перевірок, виділяючи для цього необхідні людські та фінансові ресурси.

Про результати цих перевірок слід звітувати ЄК щороку, використовуючи гармонізовану типову форму, встановлену [Імplementаційним Регламентом Комісії \(ЄС\) 2019/723](#). Звіт повинен супроводжуватися аналізом основних виявлених недоліків та планом дій щодо їх усунення.

Настанови щодо транспортування тварин

У 2015 році ЄК розпочала трирічний [пілотний проєкт](#), спрямований на поліпшення благополуччя тварин під час транспортування шляхом розробки

та розповсюдження Настанов щодо належної та найкращої практики транспортування основних видів сільськогосподарських тварин.

У вересні 2017 року підрядник проекту опублікував **п'ять великих настанов щодо належної практики** (англійською мовою), **17 технічних інформаційних бюлетенів** з найбільш практичною інформацією (доступні вісьмома мовами ЄС) і **п'ять відеороликів** (по одному для кожного виду тварин, доступні вісьмома мовами).

Усі матеріали доступні на веб-сторінці для [настанов щодо транспортування тварин](#).

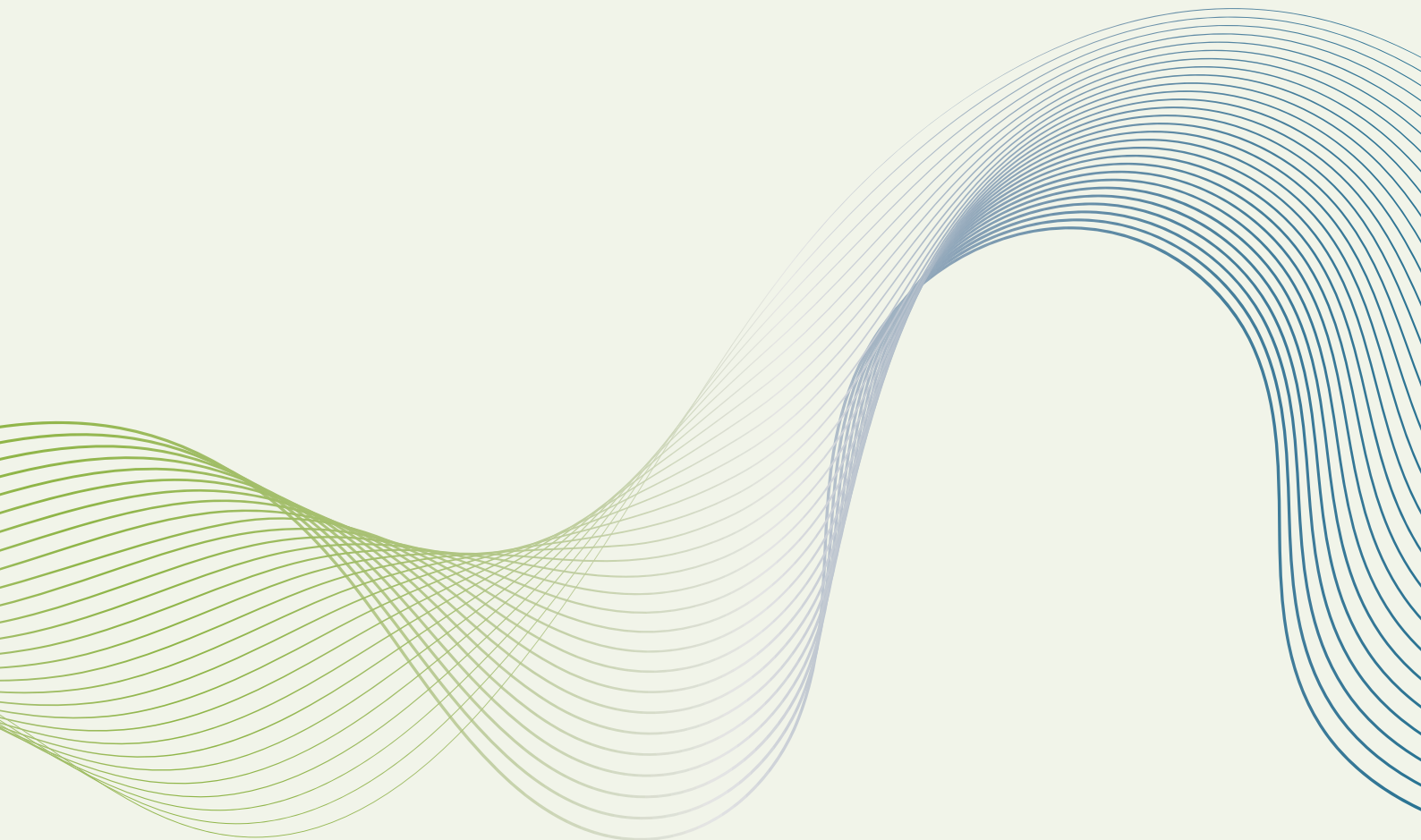
Після цієї публікації було проведено **інформаційний тур** у восьми країнах-членах ЄС та представлено настанови відповідним фахівцям (перевізникам, водіям, фермерам, офіційним ветеринарам і т.д.).

Пов'язані посилання

- [Перелік затверджених контрольних постів](#)
- [Наукові висновки EFSA щодо благополуччя тварин під час транспортування](#)
- [Звіти про аудиторські перевірки](#)
- [Звіти про інспектування в країнах-членах ЄС – 2007-2018 рр.](#)
- [Звіт про захист тварин під час транспортування](#)
- [Стандарти Співтовариства щодо контрольних постів \(стислий виклад законодавства ЄС\)](#)
- [Благополуччя тварин під час транспортування \(стислий виклад законодавства ЄС\)](#)

РОЗДІЛ 2.

Законодавство України щодо благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійсненні заходів державного контролю дотримання цих вимог

Чинне законодавство

Закон України від №1206-IX Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» (надалі – Закон України №1206-IX) (введено в дію 2 березня 2026 року).

Закон України №1206-IX вперше ввів термін «благополуччя тварин» та дав його визначення. Крім того, цей закон також:

- визначає благополуччя тварин як суспільні відносини, на які поширюється його дія;
- поклав на утримувачів тварин обов'язки щодо забезпечення їх благополуччя та визначив відповідальність у разі недотримання вимог щодо забезпечення благополуччя тварин.

Розділ VI «Благополуччя тварин» Закону України №1206-IX визначає основні принципи благополуччя тварин та уповноважує Мінагрополітики затверджувати вимоги щодо забезпечення благополуччя тварин під час їх утримання, транспортування та забою, а Держпродспоживслужбу – здійснювати державний контроль у сфері благополуччя тварин.

З метою виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, передбачених частиною першою статті 64 Угоди про асоціацію, та на виконання вимог Закону України №1206-IX було розроблено та затверджено два накази у сфері забезпечення благополуччя тварин під час утримання та забою.

Вимоги до забезпечення благополуччя тварин під час транспортування наразі на стадії підготовки відповідного нормативно-правового акту, який має забезпечити повну імплементацію в українське законодавство вимог Регламенту Ради (ЄС) 1/2005, а також Виконавчого регламенту Комісії (ЄС) 2023/372, Регламенту Ради (ЄС) 1255/97 та Делегованого регламенту Комісії (ЄС) 2023/842.

Державний контроль дотримання вимог щодо благополуччя сільськогосподарських тварин в Україні

Закон України від 15 травня 2017 року №2042-VIII Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я тварин та благополуччя тварин

(надалі – Закон України №2042-VIII) регулює державний контроль діяльності операторів ринку, які здійснюють виробництво та/або обіг харчових продуктів, інших об'єктів санітарних заходів та/або кормів, у тому числі ввезення (пересилання) харчових продуктів та/або кормів на митну територію України, з метою перевірки цієї діяльності на відповідність законодавству про харчові продукти та корми, здоров'я та благополуччя тварин. Наразі триває процес гармонізації Закону України №2042-VIII з Регламентом (ЄС) 2017/625 про офіційний контроль.

Управління здоров'я та благополуччя тварин, яке є структурним підрозділом департаменту безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини Держпродспоживслужби, відповідає за організацію та здійснення державного контролю дотримання законодавства про благополуччя тварин. Це управління відповідає за планування, координацію та моніторинг діяльності офіційних та уповноважених ветеринарів у сфері благополуччя тварин. Ветеринарні інспектори територіальних органів Держпродспоживслужби та офіційні/уповноважені ветеринари відповідають за здійснення заходів державного контролю у цій сфері.

Державний контроль здійснюється у формі планових та позапланових заходів державного контролю шляхом проведення інспектувань відповідно до затверджених переліків питань.

Державний контроль транспортування тварин мають здійснювати територіальні органи Держпродспоживслужби, державні інспектори ветеринарної медицини, помічники державних інспекторів ветеринарної медицини та уповноважені особи, які проводять огляд транспортних засобів і тварин перед завантаженням з метою підтвердження їх придатності до транспортування та видають відповідні супровідні ветеринарні документи на переміщення тварин.

За результатами проведених заходів державного контролю територіальні органи Держпродспоживслужби готують щорічний звіт про стан дотримання благополуччя сільськогосподарських тварин, що містить інформацію про виявлені порушення та аналіз найбільш суттєвих з них, а також пропозиції щодо усунення та запобігання виникненню зазначених у звіті порушень у майбутньому, та подають зазначений звіт компетентному органу до 01 лютого року, наступного за звітним, з метою узагальнення.

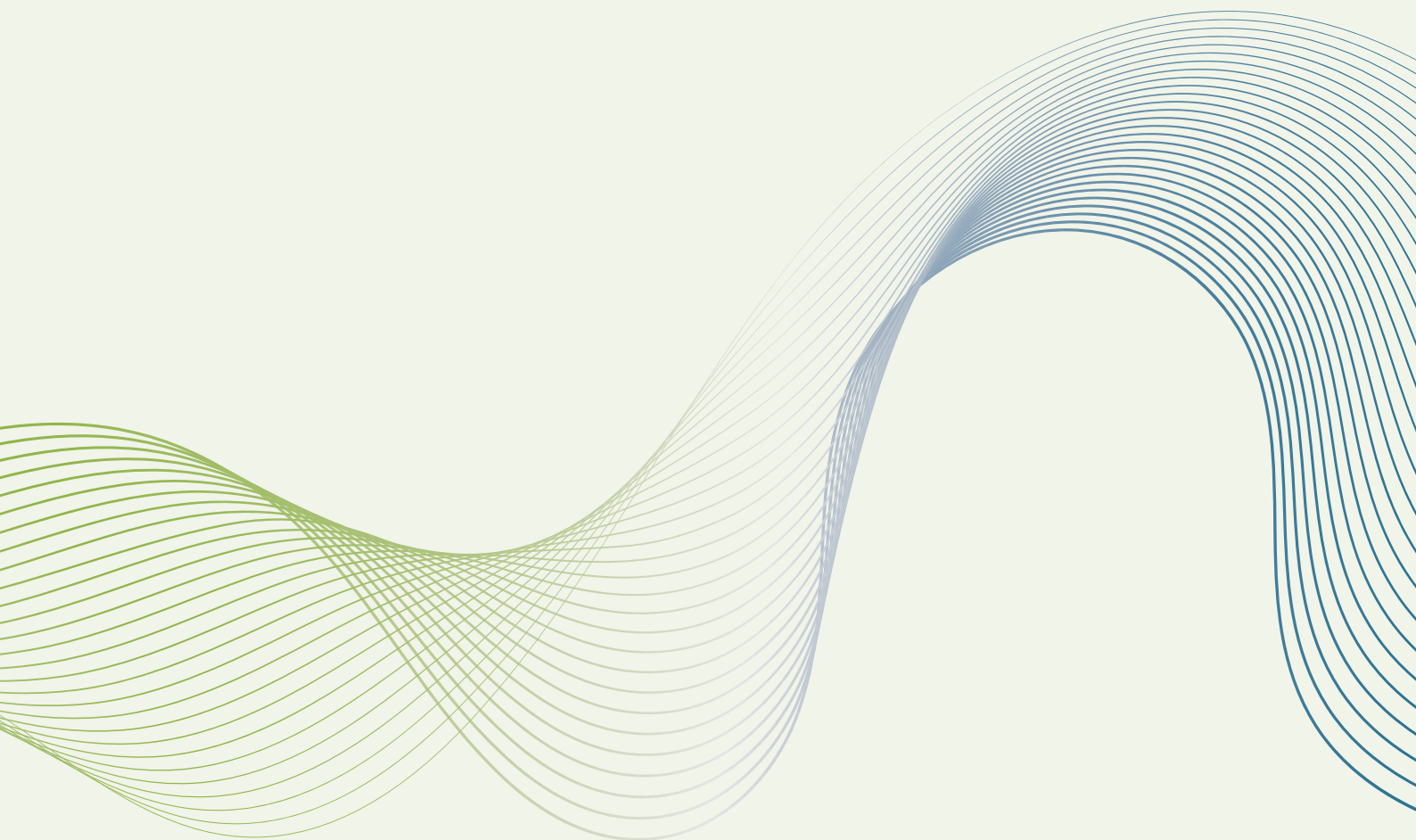
На підставі отриманої інформації компетентний орган до 01 квітня року, наступного за звітним, готує звіт про стан дотримання законодавства

про благополуччя сільськогосподарських тварин в Україні, який містить інформацію про порушення, виявлені у відповідному звітному періоді, та аналіз найбільш суттєвих з них.

Наразі триває робота над підготовкою та затвердженням переліків питань для здійснення заходів державного контролю, настанов і СОПів для інспекторів.

РОЗДІЛ 3.

Упровадження вимог щодо благополуччя сільськогосподарських тварин під час транспортування та здійснення заходів офіційного контролю дотримання цих вимог у країнах-членах ЄС

Завдання було виконано шляхом аналізу [профілів країн-членів ЄС](#) та інших ресурсів для того, щоб зробити огляд наявної інформації про благополуччя тварин під час транспортування в країнах-членах ЄС, а саме в **Республіці Словенія, Республіці Хорватія, Королівстві Іспанія, Республіці Фінляндія та Королівстві Нідерланди**. Під час підготовки цього звіту також були використані матеріали та інформація, отримані під час участі у 5-тій зустрічі регіональної мережі національних контактних осіб ВООЗТ з питань довготривалих транспортувань тварин у Європі, яка проходила з 11 по 13 березня 2025 року в Греції, а також матеріали, отримані під час двох навчальних візитів до Нідерландів, які відбулися в квітні та листопаді 2025 року.

Короткий опис

Республіка Словенія

Компетентний орган з питань благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин

Адміністрація Республіки Словенія з питань безпеки харчових продуктів, ветеринарного сектору та захисту рослин (надалі – AFSVSP) є компетентним органом з питань благополуччя тварин, а саме її Відділ здоров'я та благополуччя тварин (надалі – ANWD). До основних обов'язків ANWD у сфері благополуччя тварин належить розробка законодавства щодо благополуччя тварин, яке застосовується до транспортування тварин. Два ветеринари працюють над питаннями благополуччя тварин в ANWD, а три офіційні ветеринари призначаються до роботи в мобільному підрозділі. Міністр призначає міждисциплінарний дорадчий орган – «Експертну раду з питань благополуччя тварин». ANWD запрошується до участі в засіданнях цього органу. Завдання дорадчого органу викладені в Законі про захист тварин і включають консультативну роль у розробці нового законодавства.

[Правила для імплементації Регламенту \(ЄС\) 1/2005 про захист тварин під час транспортування](#) (Офіційний вісник Республіки Словенія, №1/24) є правовою основою для забезпечення благополуччя тварин під час транспортування та здійснення офіційного контролю.

[Правила про умови, яких повинні дотримуватися центри збору тварин, перевізники і торговці тваринами](#) (Офіційний вісник Республіки Словенія, №99/06, 96/09 і 42/10) встановлюють умови, яких повинні дотримуватися пункти збору, перевізники і торговці великою рогатою худобою, свинями,

дрібною рогатою худобою і кіньми, а також порядок їх затвердження або реєстрації та ведення обліку.

Організаційна структура компетентного органу на центральному та регіональному рівнях є основою для плану здійснення офіційного контролю в усіх сферах, включаючи благополуччя тварин.

Загальний план регулярних завдань

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАВДАННЯ

- уповноваження провайдерів послуг з підготовки (навчання) водіїв та обслуговуючого персоналу дорожніх транспортних засобів;
- видача дозволів на транспортування тварин автомобільним транспортом;
- реєстрація перевізників живих тварин, що перевозяться суднами, та видача сертифікатів про допуск суден для транспортування тварин;
- ведення центрального реєстру перевізників (із зазначенням типу дозволу на короткотривалі чи довготривалі рейси), водіїв, транспортних засобів, а також торговців, центрів збору тварин та ринків (публікується на веб-сайті AFSVSPP).

ЗАВДАННЯ ОФІЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

- контроль транспортування живих тварин на прикордонному інспекційному пості (надалі – ПІП) та в пункті вибуття (порт Копер);
- контроль транспортування живих тварин під час транзиту;
- контроль зареєстрованих перевізників тварин;
- контроль центрів збору тварин та ринків.

Кожна група завдань офіційного контролю конкретизується в загальному плані і містить:

- правову основу;
- опис завдання;
- місце здійснення;
- співробітників, які здійснюють офіційний контроль;

- вид та частоту звітності;
- метод визначення частоти офіційного контролю або метод відбору операторів ринку для контролю;
- орієнтовна кількість інспектувань.

Для кожної групи завдань/офіційних заходів контролю із загального плану на регіональному рівні визначаються:

- конкретні перевізники, центр збору тварин, де буде здійснюватися офіційний контроль;
- делегування здійснення завдань/заходів офіційного контролю уповноваженій особі;
- графік реалізації.

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Уповноваження провайдерів послуг з підготовки (навчання) водіїв та обслуговуючого персоналу дорожніх транспортних засобів

Для транспортування домашніх коней або великої рогатої худоби, овець, кіз, свиней і курей на відстань понад 65 км потрібен сертифікат компетентності для водія та обслуговуючого персоналу дорожніх транспортних засобів.

Особи, зазначені в статті 17 Регламенту Ради (ЄС) 1/2005, повинні пройти навчання для водіїв та обслуговуючого персоналу транспортних засобів тривалістю не менше шести навчальних годин і скласти письмовий тест для перевірки рівня знань тривалістю не менше однієї навчальної години. Навчання повинно включати зміст другого абзацу Додатку IV до Регламенту Ради (ЄС) 1/2005. Навчання включає базову підготовку та підвищення кваліфікації і може здійснюватися юридичною особою або фізичною особою-підприємцем, уповноваженою AFSVSPP на підставі публічного запиту та за програмою, затвердженою AFSVSPP. До заявки на провайдера навчання повинна додаватися програма базового навчання відповідно до статті 4 [Правил імплементації Регламенту Ради \(ЄС\) 1/2005](#) або програма підвищення кваліфікації відповідно до статті 5 цього Регламенту. Затверджені провайдери навчання або затверджені провайдери підвищення кваліфікації публікуються AFSVSPP на центральному веб-сайті.

Провайдер навчання повинен забезпечити відповідну кваліфікацію тренерів та надати їхні підписані згоди на участь у навчальній програмі. Тренер повинен мати належну кваліфікацію, якщо він демонструє свої знання змісту програми, яку він викладає, через професійні або наукові публікації, або письмове обґрунтування свого досвіду, включаючи практичний.

Навчання для отримання сертифікату компетентності водіїв та персоналу дорожніх транспортних засобів проводяться трьома затвердженими провайдерами в Республіці Словенія. Вся інформація про дату, місце і час проведення курсів публікується за посиланнями нижче:

- [Animo sp](#)
- [Prah doo](#)
- [Tender.si](#)

Процедура отримання сертифікату компетентності

- водієві або обслуговуючому персоналу необхідно зареєструватися на курс в обраному затвердженому провайдері;
- після завершення курсу проводиться письмовий тест з метою перевірки рівня знань щонайменше через сім днів і щонайбільше через 21 день після навчання. Провайдер навчання інформує AFSVSPP та зареєстрованих кандидатів про терміни проведення письмового тесту. Письмовий тест складається з 40 питань. Письмовий тест оцінюється провайдером навчання, а його результат оцінюється як «складено» або «не складено». Критерієм успішного складання письмового тесту є отримання 70% вірних відповідей. Якщо кандидат не склав письмовий тест успішно, він може скласти його повторно в наступний оголошений період. Кандидат повинен скласти письмовий тест протягом шести місяців після проходження базової підготовки;
- після успішного складання письмового тесту провайдер навчання видає «Сертифікат компетентності водія та супроводжуючого персоналу для транспортування тварин» словенською та англійською мовами;
- «Сертифікат компетентності для водіїв та супроводжуючого персоналу для транспортування тварин» дійсний у всіх 27 країнах-членах Європейського Союзу, термін його дії становить 10 років,

- до закінчення терміну дії сертифіката необхідно пройти курс підвищення кваліфікації, який не включає письмовий тест,
- якщо особа не закінчила курс підвищення кваліфікації до закінчення терміну дії сертифіката, вона повинна пройти базовий курс, який включає письмовий тест,
- «Сертифікат компетентності водіїв та супроводжуючого персоналу для транспортування тварин» анулюється компетентним органом у разі серйозних порушень Регламенту Ради (ЄС) 1/2005.

Про видачі сертифікату компетентності провайдер навчання інформує AFSVSPP, який вносить інформацію про видані сертифікати до реєстру перевізників живих тварин, який є частиною центральної інформаційної системи AFSVSPP відповідно до закону, що регулює ветеринарні критерії відповідності ([Реєстр перевізників живих тварин \(останнє оновлення: 3/4/2023\)](#)), і містить інформацію про:

- реєстр виданих дозволів для перевізників, в якому, крім даних з I і II глав додатка III до Регламенту Ради ЄС 1/2005, міститься інформація про заходи, вжиті щодо перевізника у зв'язку із благополуччям тварин, а також інформація про представника в Республіці Словенія для перевізників з третіх країн;
- реєстр виданих сертифікатів на транспортні засоби, який для автомобільних транспортних засобів, окрім даних з IV глави Додатку III Регламенту Ради ЄС 1/2005, містить номерний знак та номер шасі автомобільного транспортного засобу, а для суден – назву судна, вид тварин, які дозволяється перевозити, та загальну площу, призначену для транспортування тварин;
- реєстр виданих сертифікатів компетентності водіїв та осіб, що супроводжують тварин, які, крім даних з глави III Додатку III Регламенту 1/2005/ЄС, містять інформацію про заходи, вжиті щодо водія або особи, що супроводжує транспортний засіб, у зв'язку із благополуччям тварин.

Реєстрація перевізників у Республіці Словенія та видача дозволів на транспортування тварин типу 1 і 2

Кожен, хто транспортує тварин на **відстань понад 65 км і менше 8 годин**, повинен отримати дозвіл ТИПУ 1.

Дозвіл ТИПУ 1 видається компетентним [регіональним управлінням AFSVMPP](#) на підставі заяви. Для отримання дозволу ТИПУ 1 необхідний сертифікат компетентності водіїв та обслуговуючого персоналу дорожніх транспортних засобів.

Кожен, хто перевозить тварин на відстані **більше 8 годин**, повинен мати **дозвіл ТИПУ 2 і сертифікат про допуск дорожнього транспортного засобу до транспортування тварин**.

Дозвіл ТИПУ 2 видається компетентним [регіональним управлінням AFSVMPP](#) на підставі заяви.

Для отримання дозволу ТИПУ 2 необхідно:

- сертифікат про допущення дорожнього транспортного засобу до експлуатації, який видається [регіональним відділенням AFSVMPP](#). Огляд дорожнього транспортного засобу разом з контейнером та елементами кріплення, який включає перевірку відповідності умовам з глав II і VI Додатку I Регламенту Ради (ЄС) 1/2005, здійснюється спеціальною мобільною групою офіційних ветеринарів. Крім заяви на видачу сертифіката, також необхідні копія водійського посвідчення та копія договору на навігаційну систему;
- сертифікати компетентності для водіїв та обслуговуючого персоналу дорожніх транспортних засобів;
- докази використання системи супутникової навігації;
- план дій на випадок надзвичайних ситуацій.

Плани дій на випадок надзвичайних ситуацій є обов'язковими лише для транспортувань тривалістю понад 8 годин (довготривалі рейси), але рекомендується, щоб усі перевізники тварин мали такий план на кожний рейс, незалежно від його тривалості.

У цих планах мають бути описані заходи, яких необхідно вжити у випадку надзвичайної ситуації, наприклад:

- поломка автомобіля;
- дорожньо-транспортна пригода або значні затримки в русі;
- екстремальні погодні умови;
- тварина або тварини захворіли чи отримали травми під час транспортування;

- будь-які інші умови, які можуть спричинити значну затримку прибуття до місця призначення або поставити під загрозу благополуччя тварини.

Персонал повинен бути ознайомлений з планом і мати необхідне обладнання (наприклад, аптечки, достатнє обладнання для поводження з тваринами).

План дій на випадок надзвичайних ситуацій важливий насамперед для того, щоб персонал знав, як діяти у випадку надзвичайної ситуації, і включає в себе, в основному, такі пункти:

- контактні дані ключових осіб;
- протоколи перевірки самопочуття та поведінки тварин;
- контакт організатора транспортування, щоб він міг прийняти рішення щодо найкращого підходу до благополуччя тварин;
- місця розташування (або можливість швидко знайти місця розташування) ветеринарних клінік та місць відпочинку для тварин (затверджені контрольні пости) на шляху прямування;
- чітко зрозумілі заходи для забезпечення порятунку тварин з транспортного засобу під час пожежі або інших нещасних випадків.

Форми заяв та декларацій, необхідних для видачі дозволів та сертифікатів для транспортування тварин

- Заява – Дозвіл перевізника
- Декларація про безкарність – Дозвіл перевізника
- Заява – Сертифікат про допуск транспортного засобу для транспортування тварин
- План дій у надзвичайних ситуаціях

Особливості

Фермери, які перевозять власних тварин власним транспортом (наприклад, тракторним причепом та іншими видами автомобільного транспорту) з місця утримання на відстань до 50 км або на пасовище, навіть якщо відстань до пасовища перевищує 50 км, повинні дотримуватися лише загальних умов транспортування тварин.

У разі транспортування власних тварин власним транспортом на відстань менше 65 км, такі перевізники:

- не потребують дозволу ТИПУ 1 або ТИПУ 2;
- не потрібен сертифікат компетентності для водіїв та обслуговуючого персоналу дорожніх транспортних засобів, якщо ви перевозите домашніх коней або домашню велику рогату худобу, овець, кіз, свиней або курей;
- повинні мати при собі транспортні документи;
- мають відповідати всім положенням Регламенту Ради (ЄС) 1/2005 від 22 грудня 2004 року за умов:
 - що тварина придатна до транспортування,
 - щоб для транспортування використовувався відповідний транспортний засіб з достатнім простором для тварин,
 - що з тваринами поводяться належно.

Незважаючи на те, що перевізникам не потрібен сертифікат компетентності для водіїв та обслуговуючого персоналу автотранспортних засобів, рекомендується взяти участь у навчанні, оскільки це єдиний спосіб навчитися всьому необхідному для правильного поводження з тваринами під час транспортування.

Допуск суден для транспортування сільськогосподарських тварин

З метою реалізації першого абзацу статті 19 Регламенту Ради (ЄС) 1/2005 заявник надсилає заяву на затвердження судна для транспортування сільськогосподарських тварин до Прикордонного ветеринарного пункту Копер – Лушки (надалі – ПВП Копер). Шаблон заяви опублікований на центральному веб-сайті AFSVSPP.

Заява містить інформацію про:

- перевізника та будь-якого представника (ім'я та прізвище, адреса, адреса електронної пошти, номер мобільного телефону);
- судно (ідентифікаційний номер, назва, попередні назви, держава прапора, керуюча компанія та її ідентифікаційний номер, порт реєстрації, дата побудови, дата переобладнання (якщо переобладнано), класифікаційне товариство);

- види та категорії тварин;
- персонал (ім'я та прізвище).

До заяви додаються:

- копія дозволу для транспортування тварин;
- план судна;
- заява заявника про те, що судно не є об'єктом заяви, поданої в іншій країні-члені ЄС, і що судно ще не було вже затверджено;
- копію звітів капітана судна про останні п'ять транспортувань тварин, включно з інформацією про загибель тварин;
- класифікаційний сертифікат від керівника класифікаційного товариства, термін дії якого не повинен перевищувати семи днів. Класифікаційне товариство, згадане в попередньому реченні, діє відповідно до правил, що регулюють діяльність класифікаційних товариств.

Інспекція судна для транспортування сільськогосподарських тварин з метою затвердження відповідно до статті 19 Регламенту Ради (ЄС) 1/2005, яка включає перевірку відповідності умовам глав II, IV і VI Додатку I Регламенту Ради (ЄС) 1/2005, здійснюється офіційним ветеринаром.

Сертифікат про допуск судна для транспортування сільськогосподарських тварин, виданий Міністерством сільського господарства Копер, дійсний протягом трьох років або менше, якщо офіційний ветеринар, який проводив перевірку, вважає це необхідним.

Сертифікат про допуск судна вноситься до [Реєстру транспортних засобів і суден далекого плавання](#) (останнє оновлення: 04/03/2023).

Реєстрація центрів збору тварин та торговців тварин

На підставі заяви офіційний ветеринар регіонального офісу AFSVSPР перевіряє виконання встановлених законодавчих вимог і видає рішення про реєстрацію та присвоює реєстраційний номер, який вносить у:

- [Реєстр центрів збору тварин](#) (останнє оновлення: 3/4/2023)
- [Реєстр торговців тваринами](#) (останнє оновлення: 3/4/2023)

ЗАВДАННЯ ОФІЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Перевірка благополуччя тварин під час транспортування здійснюється офіційними ветеринарами регіональних представництв AFSVSPP, а також мобільного підрозділу.

Мобільний підрозділ складається з трьох офіційних ветеринарів. Мобільний підрозділ перевіряє дотримання вимог благополуччя тварин під час автомобільних транспортувань на будь-якому етапі транспортування. Він обладнаний спеціально оснащеним транспортним засобом. Відповідно до Закону про критерії ветеринарної відповідності (VCCA), з 7 січня 2007 року мобільний підрозділ має право зупиняти транспортні засоби, що перевозять тварин з комерційною метою.

Мобільний підрозділ контролює дотримання законодавчих вимог шляхом:

- а) інспектування транспортних засобів,
- б) перевірки придатності тварин до транспортування,
- в) документальної перевірки.

Документальна перевірка

Мобільний підрозділ повинен перевірити такі документи:

- документ, що підтверджує походження та право власності на тварину для
 - домашня велика рогата худоба (паспорт);
 - домашні коні (ID);
 - домашні вівці, кози та свині (супровідний лист);
 - домашня птиця (ветеринарний сертифікат – транспортування за межі Словенії, рахунок-фактура – транспортування в межах Словенії);
- документ, який чітко показує
 - місце відправлення (адреса, де ви завантажили тварин);
 - дата і час відправлення (день, місяць, рік, а також година і хвилина, коли ви завантажили першу тварину);
 - пункт призначення (адреса, куди ви везете тварин);
 - орієнтовна тривалість рейсу (в годинах);

- для рейсів тривалістю менше 8 годин
- декларацію на транспортування тварин, що необхідна під час транспортування тварин і яка підтверджує правильність процедур (Декларація про транспортування тварин);
- дозвіл ТИПУ 1 (для рейсів на відстань більше 65 км і менше 8 годин);
- сертифікат компетентності водія та супроводжуючого персоналу (тільки якщо транспортування домашніх коней або домашньої великої рогатої худоби, овець, кіз, свиней або курей за маршрутом, що перевищує 65 км);
- для рейсів тривалістю понад 8 годин
 - під час транспортування домашніх коней, за винятком зареєстрованих коней, або домашньої великої рогатої худоби, овець, кіз і свиней, необхідно внести необхідну інформацію в рейсовий журнал. У разі транспортування інших видів тварин інформацію про тварину можна вписати в транспортну декларацію;
 - дозвіл ТИПУ 2;
 - сертифікат про допуск до експлуатації автотранспортного засобу;
 - сертифікат компетентності водія та супроводжуючого персоналу;
- у разі транспортування диких тварин, а також тварин, які не є домашніми або сільськогосподарськими, необхідно мати довідку від перевізника про те, що тварини є дикими, полохливими або небезпечними. Також потрібні письмові інструкції щодо годування, напування та необхідного спеціального догляду, написані заводчиком, від якого отримані тварини.

Контроль дотримання вимог благополуччя тварин під час автомобільних транспортувань здійснюється також офіційними ветеринарами в центрах збору тварин або інших місцях відправлення тварин, або на бійнях

Визначення частоти офіційних заходів контролю

- кожний п'ятий послідовний виїзд із центру збору тварин або прибуття на бійню для КОЖНОГО перевізника з дозволом типу 2;
- 10% усіх перевізників на бійні під час розвантаження тварин, або принаймні три з них:

- перевірка тварин – придатність до транспортування (див. Додаток до Регламенту Ради (ЄС) 1/2005),
- придатність транспортного засобу для транспортування тварин,
- документальний контроль.

Під час відбору перевізника для контролю також враховується, який перевізник не проходив перевірку протягом останніх 3 років.

Окрім регулярних/планових заходів контролю, на регіональному рівні також здійснюють позапланові заходи, які становлять приблизно 30% завдань у сфері благополуччя тварин:

- повідомлення від громадян, ветеринарів або інших установ про неналежний стан тварин;
- звіти від боєнь;
- надзвичайні ситуації.

Контроль транспортування живих тварин на пункті вибуття (порт Копер) офіційними ветеринарами ПІП

Перевірка благополуччя тварин під час транспортування імпорتنих та експортних партій живих тварин здійснюється офіційними ветеринарами ПІП, де відбувається:

- огляд судна відповідно до переліку питань (чек-листа),
- документальна перевірка вантажів з живими тваринами, що прибувають до порту Копер,
- перевірка придатності автомобільного транспорту відповідно до переліку питань (чек-листа),
- придатність до транспортування.

Визначення частоти офіційних заходів контролю

- залежно від прибуття кораблів – 100% суден;
- автомобільний транспорт:
 - документальна перевірка – 100%,

- для всіх рейсів, що тривають більше 8 годин від пункту відправлення до прибуття в порт, повинна бути зроблена роздруківка тахографа для транспортного засобу (у випадку електронного тахографа) або копія тахографічних чеків (у випадку аналогового тахографа), які повинні бути відправлені до мобільного підрозділу для перевірки, разом з копією рейсового журналу,
- тварини – 100%,
- перевірка транспортних засобів – 2% транспортних засобів у співпраці з мобільним підрозділом.

Контроль живих тварин під час транзиту мобільним підрозділом

Мобільний підрозділ здійснює контроль транспортування тварин під час автомобільних транспортувань або в затвердженому контрольному пості (перелік контрольних постів для тварин (останнє оновлення: 2 листопада 2021 року) шляхом:

- перевірки транспортних засобів,
- огляду тварин у транспорті,
- перевірки супровідної документації.

Визначення частоти офіційних заходів контролю

- з урахуванням сезонних транспортних особливостей та ризиків,
- повідомлення від офіційних ветеринарів та ПІП Копер.

Контроль дорожнього руху здійснюється щодня з різними інтервалами і в різних місцях. Місця контролю на дорогах по всій території Республіки Словенія визначаються відповідно до рівня ризику. Кількість здійснених заходів контролю у 2022 році становила 284.

Контроль зареєстрованих перевізників тварин уповноваженою директором регіонального представництва AFSVSPP особою

Контроль здійснюється в головному офісі перевізника та включає:

- документальну перевірку дозволу ТИПУ 2;
- перевірку зберігання рейсових журналів, тахографів і записів навігаційної системи.

Визначення частоти офіційних заходів контролю

Періодичність здійснення контролю зареєстрованих перевізників тварин визначається директором регіонального відділення AFSVSPP на підставі:

- даних з реєстру перевізників,
- результатів попередніх перевірок.

Контроль торговців тваринами уповноваженою директором регіонального представництва AFSVSPP особою

Перевірка ведення обліку та звітності, а також дотримання встановлених законодавством вимог (включаючи повідомлення TRACES).

Директор регіонального представництва AFSVSPP складає план контролю на основі результатів перевірок за попередній рік.

Контроль центрів збору тварин (включаючи ярмарки) уповноваженою директором регіонального представництва AFSVSPP особою

Перевірка відповідності вимогам, ведення обліку та діяльності відповідно до [Регламенту щодо умов, яким повинні відповідати центри збору, перевізники та торговці тваринами](#) (OJ RS №99/06, 96/09, 42/10). Особлива увага приділена документації на вантажі, пунктом призначення яких є центри збору тварин.

Усі центри збору тварин повинні бути перевірені раз на рік.

Настанови та переліки питань для здійснення заходів контролю публікуються на інтернет-порталі (внутрішньому порталі) AFSVSPP.

Дані про результати офіційного контролю перевізників тварин і транзитних транспортувань вносяться до централізованої бази даних.

Звіти про виконані завдання постійно оновлюються, а спільний річний звіт за попередній рік надсилається до 28 лютого начальнику відділу ветеринарного контролю та начальнику відділу здоров'я та благополуччя тварин електронною поштою.

На веб-сайті AFSVSPP опубліковано практичні рекомендації щодо транспортування тварин

- Практичні рекомендації щодо оцінки придатності дорослої великої рогатої худоби до транспортування
- Практичні рекомендації з оцінки придатності свиней до транспортування
- Практичні рекомендації щодо оцінки придатності овець до транспортування
- Практичні рекомендації щодо оцінки придатності коней до транспортування
- Практичні рекомендації щодо завантаження та розвантаження великої рогатої худоби
- Практичні рекомендації щодо транспортування великої рогатої худоби на далекі відстані
- Практичні рекомендації щодо транспортування дійних корів
- Практичні рекомендації щодо транспортування телят
- Практичні рекомендації щодо транспортування свиней
- Практичні рекомендації щодо моніторингу та оцінки благополуччя свиней під час транспортування
- Практичні рекомендації щодо завантаження та розвантаження свиней
- Практичні рекомендації щодо транспортування овець на великі відстані
- Практичні рекомендації щодо запобігання температурному стресу під час транспортування овець
- Практичні рекомендації щодо транспортування коней та виділеного місця
- Практичні рекомендації щодо правильного поводження з кіньми під час транспортування
- Практичні рекомендації щодо годування та напування коней під час транспортування
- Практичні рекомендації щодо підготовки транспортного засобу водія та завантаження птиці

Республіка Хорватія

Компетентний орган з питань благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин

Хорватським компетентним органом з питань благополуччя тварин є Сектор захисту здоров'я тварин (надалі – АНPS) Директорату ветеринарії та безпечності харчових продуктів (надалі – VFSD). АНPS відповідає за формування політики, розробку законодавства та керівних принципів, проведення навчання/тренінгів для ветеринарних інспекторів, уповноважених ветеринарів та органів контролю, а також підготовку та надання інформації фермерам, перевізникам, персоналу боєнь, контрольних постів, зоопарків, установ для розведення, розповсюдження та використання експериментальних тварин, притулків для тварин, розведення домашніх тварин для продажу, установ для тимчасового розміщення домашніх тварин та зоомагазинів.

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Підготовка персоналу та сертифікат компетентності

Міністерство сільського господарства уповноважило Хорватську ветеринарну палату для організації навчальних курсів для водіїв/супроводжуючого персоналу, пов'язаних з положеннями Постанови про захист тварин під час транспортування та пов'язаних з ним операцій, та для проведення іспиту після завершення курсу, а також для видачі сертифікату компетентності після успішного складання іспиту.

АНPS здійснює реєстрацію перевізників та видачу їм дозволів на транспортування, реєстрацію контрольних постів та веде реєстри відповідно до [Закону про захист тварин](#) (OG 135/06, 37/13) та [Закону про імплементацію законодавства ЄС щодо благополуччя тварин](#) (OG, 125/13, 14/14, 92/14).

Перелік зареєстрованих перевізників для короткотривалих (PRIJEVOZNICI TIP1) та довготривалих рейсів (PRIJEVOZNICI TIP 2) можна знайти на веб-сторінці VFSD і отримати доступ за [посиланням](#).

АНPS також готує настанови, інструкції та навчальні матеріали, організовує тренінги для ветеринарних інспекторів та уповноважених ветеринарів. АНPS також інформує зацікавлені сторони, їхні асоціації та неурядові організації про політику щодо благополуччя тварин.

АНПС розробили та опублікували на веб-сайті в розділі «Благополуччя тварин під час транспортування» такі **настанови/брошури**:

- Оцінка технічних параметрів вентиляції в транспортних засобах, схвалених для транспортування на великі відстані, викладених у пункті 3(2) Глави VI Додатку I до Регламенту (ЄС) № 1/2005;
- Настави щодо перевірки та допуску транспортних засобів для транспортування на далекі відстані;
- Інструкція щодо оцінки рейсових журналів;
- Інструкція щодо перевірки та допуску суден для транспортування тварин морем;
- Інструкція щодо подання запиту на отримання сертифікату компетентності для водіїв/помічників;
- Інструкція щодо оцінки придатності тварин до транспортування.

ЗАХОДИ ОФІЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Сектор ветеринарної інспекції VFSD через регіональні управління ветеринарної медицини (ветеринарних інспекторів) та уповноваженого ветеринара відповідає за нагляд за виконанням законодавства у сфері контролю благополуччя тварин. Сектор ветеринарної інспекції також відповідає за перевірку ефективності здійснення офіційного контролю.

VFSD використовує додаток CVIS для контролю благополуччя тварин під час транспортування. Система була розроблена для введення, огляду та аналізу даних з метою підготовки річного звіту, який надсилається до ЄК відповідно до Регламенту Ради (ЄС) 1/2005. Основними користувачами програми є Сектор ветеринарної інспекції, інспектори центрального офісу та адміністратори VFSD.

Уповноважені ветеринари зобов'язані перевіряти завантаження і розвантаження всіх партій живих тварин, у тому числі на предмет дотримання вимог щодо благополуччя тварин.

Прикордонні ветеринарні інспектори перевіряють благополуччя тварин на ПІП під час імпорту, транзиту та експорту. Звіт про кожну партію вантажу можна отримати на ПІП.

АНПС розробили настанови для уповноваженого ветеринара та перевізників щодо оцінки придатності тварин до транспортування, а також розробили переліки питань (чек-листи).

Регламент Ради (ЄС) 1/2005 був транспонований **Постановою про захист тварин під час транспортування та пов'язаних з ним операцій (ОГ 07/07)** і імплементований до 30 червня 2013 року.

З 1 липня 2013 року завдання Глави VI та штрафи з метою імплементації Регламенту Ради (ЄС) 1/2005 визначені Законом про імплементацію законодавства ЄС про благополуччя тварин (ОГ, 125/13, 14/14 та 92/14).

Королівство Іспанія

Компетентний орган з питань благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин: національний рівень

Міністерство сільського господарства, рибальства та продовольства (надалі – MAPA) через Генеральний директорат з питань тваринництва (надалі – SGPG) Генерального директорату з питань виробництва та сільськогосподарських ринків (надалі – DGPMA) відповідає за благополуччя тварин (під час утримання/транспортування тварин та лабораторні тварини). До його обов'язків входить транспозиція, комунікація з ЄК та координація з Компетентними органами автономних співтовариств (надалі – ACCAs). Щороку MAPA надсилає до ЄК результати заходів контролю щодо утримання тварин, як того вимагає законодавство ЄС. Щорічні звіти щодо транспортування тварин також надсилаються (відповідно до Регламенту Ради (ЄС) 1/2005). Закон про благополуччя тварин 32/2007 забезпечує правову основу для застосування санкцій.

Відповідно до Директиви 2010/63/ЄС, транспонованої Королівським указом, було створено національний комітет щодо благополуччя тварин.

Настанови та переліки питань для здійснення заходів контролю благополуччя тварин під час утримання та під час транспортування регулярно оновлюються під час координаційних зустрічей з ACCAs. Очікується, що ACCAs використовуватимуть ці документи як основу для підготовки власних задокументованих процедур.

Компетентний орган з питань благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин: рівень автономного співтовариства

Імплементация законодавства є відповідальністю ACCAs. Вони також можуть приймати власне законодавство. Регіональне міністерство сільського господарства і тваринництва автономних співтовариств (надалі – CAG-AC) зазвичай є компетентним органом з питань благополуччя тварин під час утримання та під час транспортування, а також видає дозволи перевізникам і відповідає за допуск транспортних засобів для транспортування тварин.

ЗАХОДИ ОФІЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

MAPA відповідає за SIRENTRA – національну базу даних перевізників і транспортних засобів для транспортування живих тварин відповідно до Регламенту Ради (ЄС) 1/2005.

Транспортна асоціація цивільної гвардії, або SEPRONA, або поліція автономне співтовариство (надалі – AC) можуть здійснювати контроль благополуччя тварин під час транспортування в ACs.

Національний план офіційного контролю харчового ланцюга Іспанії (надалі – NPOFCF) включає [Національну програму офіційного контролю благополуччя тварин під час утримання та транспортування тварин](#) (надалі – Програма), яка стосується офіційного контролю як благополуччя тварин на фермах (включаючи мінімальні стандарти благополуччя тварин на під час утримання і умертвіння на фермах), так і благополуччя тварин під час транспортування.

Стратегічною метою Програми є зменшення ризиків для благополуччя тварин шляхом моніторингу дотримання операторами ринку нормативно-правових актів (щодо благополуччя тварин під час утримання, транспортування та під час умертвіння на тваринницьких фермах), підвищення стійкості агропродовольчої системи та довіри споживачів.

Програма благополуччя тварин під час транспортування має на меті зменшити кількість порушень вимог щодо благополуччя тварин під час транспортування в частині транспортування непридатних для цього тварин. Як індикатор враховується кількість непридатних для транспортування тварин, що надходять на бійні, та їх походження, а також, де це доречно, кількість вимушених умертвінь тварин на фермах. Також здійснюється аналіз

кількості перевірок міжнародних транспортувань з Іспанії, здійснених іншими країнами-членами з результатом «незадовільний рівень благополуччя» в TRACES, виданих кожною АС, та їх еволюція.

Кількісне визначення цілей здійснюється щорічно, з щорічним аналізом результатів.

Бази даних, що використовуються для організації та впровадження програми контролю:

- на рівні ЄС:

TRACES – це електронний інструмент ветеринарної сертифікації, який використовується ЄС для контролю імпорту та експорту живих тварин і продуктів з них в межах і за межами своїх кордонів, а також торгівлі всередині Співтовариства.

- на національному рівні:

SIRENTRA – комп'ютерна система реєстрації перевізників живих тварин;

SITRAN – інтегральна система простежуваності тварин, яка складається з трьох модулів:

- REGA (загальний реєстр тваринницьких господарств);
- REMO (реєстр переміщень у розрізі видів тварин, що становлять інтерес для тваринництва);
- RIIA (реєстр індивідуальної ідентифікації тварин).

- на рівні АС існують різні бази даних.

Навчання персоналу

На національному рівні, за координації Генерального директорату тваринництва та генетики, проводяться різні курси, як правило, кожні два роки, пов'язані з різними аспектами цієї програми контролю, для співробітників автономних співтовариств, які беруть участь в офіційному контролі.

На регіональному рівні навчання персоналу здійснюється різними суб'єктами.

Опис програми

Основними факторами ризику, які слід враховувати, є такі:

1. Тип тварин
2. Тривалість транспортування: довготривалі рейси або поєднання автомобільного та морського транспорту
3. Умови, пов'язані з транспортуванням: несприятливі погодні умови

Місце здійснення офіційного контролю

Інспектування повинні здійснюватися на всіх етапах транспортування: завантаження, під час транспортування та розвантаження, включаючи перевірки в пунктах вибуття та на ПІП, а також документальні перевірки після завершення транспортування.

Перевірки на бійні, що проводяться після прибуття тварин, під час передзабійного та післязабійного огляду, також повинні бути включені.

Рівень та частота здійснення заходів офіційного контролю

а. Випадкові перевірки

Для транспортування великої рогатої худоби, свиней, овець, кіз, птиці та коней (перевірки овець та кіз зараховуються до однієї категорії):

а.1. Перевірки після прибуття на бійню

Повні перевірки повинні проводитися для кожного виду тварин (включаючи перевірку документів, перевірку транспортного засобу, тварин і розвантажувальних робіт) після прибуття на бійню. Кількість перевірок, які необхідно здійснити для кожного виду тварин, залежить від загальної кількості переміщень, що надходять на бійню з іншої АС протягом попереднього року відповідно до інформації, що міститься в базі даних REMO.

Кількість перевірок, які необхідно здійснити:

Кількість транспортувань тварин	Кількість заходів контролю
До 100	1
Від 101 до 500	2

Кількість транспортувань тварин	Кількість заходів контролю
Від 501 до 1 000	3
Від 1001 до 5 000	4
Від 5 001 до 10 000	5
Від 10 001 до 12 000	6
Від 12 001 до 14 000	7
Від 14 001 до 16 000	8
Від 16 001 до 18 000	9
Понад 18 000	10

Основна мета цих перевірок – виявити невідповідності, пов'язані з придатністю тварин до транспортування.

а.2. Контроль експортних вантажів

Із загальної кількості експортних транспортувань, здійснених у попередньому році в кожній з АС, що супроводжувалися сертифікатом TRACES і рейсовим журналом або експортувалися на суднах для транспортування тварин, наступні повні перевірки будуть проводитися для кожного виду тварин при завантаженні, зосереджуючись переважно на придатності тварин до транспортування:

для великої рогатої худоби та свиней

- 3 перевірки, якщо кількість TRACES менше або дорівнює 100
- 6 перевірок, якщо кількість TRACES більше 100

для всіх інших видів (дрібні жуйні, коні та птиця)

- 2 перевірки, якщо кількість TRACES менше або дорівнює 100
- 4 перевірки, якщо кількість TRACES більше 100

Мета цього контролю – запобігти відправленню непридатних тварин для транспортування на довгі відстані, оскільки вони призначені для інших країн.

а.3. Документальні перевірки

Із загальної кількості експортних транспортувань, здійснених у попередньому році в кожній АС, що супроводжувалися сертифікатом TRACES та рейсовим журналом, проводиться така документальна перевірка для кожного з видів тварин:

- 5 перевірок, якщо кількість TRACES менше або дорівнює 100;
- 10 перевірок, якщо кількість TRACES перевищує 100.

У разі виявлення невідповідностей запитуються дані супутникової навігації та системи моніторингу температури.

а.4. Контроль усіх інших транспортувань тварин

Для всіх інших транспортувань (перевірки в центрах збору тварин або контрольні пости, перевірки в дорозі або перевірки в місцях призначення) необхідно провести 2 перевірки для кожного виду тварин.

Критерії для визначення типу контролю залежать від кожної АС через складність планування цього типу контролю. Аналогічно, всі вибіркові перевірки, проведені на інших видах тварин, крім великої рогатої худоби, свиней, овець, курей, птиці та коней, критерії відбору яких залежать від кожної АС, також повинні бути включені до звіту. Результати цих перевірок повинні бути відображені у звіті в розділі «інші види».

б. Цільовий контроль:

Цільовий контроль охоплює такі заходи контролю у разі:

- невідповідностей, отриманих від інспекторів бійні під час перед- та післязабійного контролю;
- невідповідностей, отриманих від правоохоронних органів, які були виявлені незалежно від перевірок, запланованих у попередньому розділі;
- невідповідностей, виявлених на контрольних постах під час транспортування;
- невідповідностей, зафіксованих у системі TRACES;
- невідповідностей, виявлених на ПІП та пунктах вибуття. Ця інформація повинна бути надана до звіту Піддиректоратом з питань тваринництва та мисливства. Результати цих перевірок повинні бути представлені окремо від результатів цільових перевірок.

Методи або техніки, що використовуються для офіційного контролю

Перевіряються документи, тварини та транспортні засоби.

Нагляд за здійсненням офіційного контролю в рамках Програми

У рамках цієї Програми контролю будуть здійснюватися такі види нагляду, завжди розуміючи, що з проведених перевірок буде зроблено вибірку, тобто на основі відсотка вибірки, встановленого в кожному конкретному випадку:

1. Документальний нагляд за 100% здійснених заходів контролю, в яких виявлено невідповідності або порушення, та, за необхідності, за їх оформленням відповідно до протоколів, встановлених у кожному АС.
2. Документальний нагляд за 3% перевірок, у яких не було виявлено жодних невідповідностей чи порушень.
3. Мінімум 1% нагляду на місці, де це доречно, коли керівник інспектора, який має проводити інспекцію, буде супроводжувати і контролювати його роботу протягом усього процесу.

Це нагляд не за самою відповідною справою, а за проведеним офіційним контролем, процедурами, роботою інспектора та формальним складанням звіту.

Цей нагляд повинен здійснюватися за допомогою протоколу або запису про нагляд. Це питання буде періодично обговорюватися в Координаційному комітеті з питань благополуччя тварин АСs з метою створення механізмів для узгодження дій різних КО при здійсненні нагляду за офіційним контролем благополуччя тварин.

Результати цих наглядів повинні бути відображені у відповідному річному звіті, згідно зі встановленою формою звіту, як кількісно, так і якісно, при чому кожне автономне співтовариство повинно звітувати про нагляд за виконанням Програми на своїй території.

Республіка Фінляндія

У Фінляндії законодавство щодо благополуччя тварин під час транспортування застосовується до всіх видів транспортування тварин. Регламент щодо транспортування тварин (1429/2006) регулює транспортування живих хребетних і, де це можливо, безхребетних тварин. Цей акт імплементує Регламент Ради (ЄС) 1/2005 і встановлює національні правила транспортування тварин, які не охоплені цим регламентом.

Упровадження та нагляд за дотриманням законодавства щодо транспортування тварин здійснюється на трьох рівнях влади:

національні органи влади

- Міністерство сільського та лісового господарства відповідає за загальне законодавство.
- Управління з питань продовольства Фінляндії (Ruokavirasto) впроваджує правила та надає [рекомендації щодо комерційних транспортувань тварин \(автоматичний переклад на українську мову\)](#).
- ПІП має прикордонних ветеринарів, які здійснюють контроль дотриманням благополуччя тварин під час транспортування на кордоні.

обласні державні адміністрації (6)

- провінційні ветеринари у співпраці з поліцією проводять вибіркові перевірки стану здоров'я тварин у місцях завантаження та розвантаження тварин або на дорогах.

місцеві органи влади, кооперативні райони муніципалітетів:

- муніципальні ветеринари проводять вибіркові перевірки стану здоров'я тварин;
- поліція в основному контролює транспортування тварин на дорогах під час регулярних перевірок спільно з провінційними ветеринарами;
- інспектор ветеринарної медицини здійснює перевірку транспорту, що перевозить тварин на територію бійні.

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Дозвіл на транспортування тварин та реєстр перевізників

Існує два типи дозволів на транспортування тварин: один для короткотривалих рейсів і один для довготривалих рейсів тривалістю понад 8 годин. Один дозвіл може включати кількох водіїв, кожен з яких повинен мати дійсний сертифікат компетентності.

Для довготривалих рейсів (>8 годин) необхідно отримати дозвіл на використання автотранспортного засобу в обласній державній адміністрації. Перед видачею дозволу транспортний засіб оглядає провінційний ветеринар.

Дозвіл на транспортування тварин подається до обласних державних адміністрацій у регіоні, де проживає заявник дозволу. Обласні державні

адміністрації вносять інформацію, що міститься в дозволах, до реєстру перевізників тварин, який веде Управління з питань продовольства Фінляндії. Заяву на отримання дозволу на транспортування тварин можна подати онлайн через [Eläinkuljetusvälineen hyväksymistodistus – Suomi.fi](https://elainkuljetusvalineen.hyvaksymistodistus-suomi.fi)

Підготовка персоналу та сертифікати компетентності

Для комерційного транспортування домашніх тварин, таких як коні, велика рогата худоба, вівці, кози, свині або птиця, що перевозяться автомобільним транспортом, водії та доглядачі повинні мати сертифікат компетентності. Цей сертифікат можна отримати, пройшовши навчальну програму та склавши іспит. Навчання з сертифікаційним іспитом пропонують різні приватні та державні навчальні центри, які уповноважені Управлінням з питань продовольства Фінляндії.

ЗАВДАННЯ ОФІЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Вибірковий офіційний контроль транспортування тварин здійснюється провінційними та муніципальними ветеринарами, а також ветеринарами-інспекторами на бійнях. На дорогах такі перевірки здійснюються за допомогою поліції. Перевірки здоров'я тварин на комерційному транспорті спрямовані на певні види транспорту, особливо там, де були виявлені невідповідності за результатами перевірок попереднього року. Крім того, де це можливо, перевірки будуть спрямовані на види транспорту, які не були об'єктом перевірок у минулому, щоб отримати уявлення про види транспорту, які становлять ризик для благополуччя тварин. Наприклад, у 2021 році провінційним ветеринарам було запропоновано проводити перевірки під час автомобільних транспортувань і в місцях відправлення, а також зосередити увагу на транспортуванні коней і сільськогосподарських тварин.

Цільовий показник перевірок для провінційних ветеринарів базується на кількості ліцензій на транспортування тварин, виданих на території обласних державних адміністрацій, і пропорційний кількості перевізників тварин, що працюють на цій території. Кількість перевірок провінційними ветеринарами встановлюється на рівні щонайменше 15% від кількості ліцензій на транспортування тварин, виданих в області. Метою провінційних ветеринарів було проінспектувати щонайменше 72 перевізники тварин по всій країні.

На бійнях кожен ветеринарний інспектор повинен здійснювати щонайменше 11 перевірок щодо транспортування тварин на рік, за винятком невеликих боєнь, де достатньо однієї перевірки на кожну невелику бійню.

Управління з питань продовольства Фінляндії стежить за досягненням цих цілей. Наприклад, у 2021 році було проведено 63% цільових перевірок.

У 2021 році було проведено 401 перевірку комерційних транспортувань тварин. Більшість перевірок (304) були проведені ветеринарними інспекторами на бійнях під час розвантаження. Крім того, провінційні та муніципальні ветеринари здійснювали перевірки в дорозі (44), на місці відправлення (12) та в інших пунктах призначення (18). На регіональному рівні провінційні ветеринари проводили документальні перевірки після транспортування (5). Більшість перевірок проводилася під час транспортування великої рогатої худоби, свиней та птиці, а також транспортуванні коней, північних оленів та овець. 17 перевірок було здійснено під час рейсів тривалістю понад 8 годин (джерело: [Звіт про благополуччя тварин за 2022 рік](#)).

Королівство Нідерланди

Організація компетентних органів у сфері агропродовольчого ланцюга в Нідерландах складається з трьох рівнів: міністерства, виконавчих органів та незалежних публічних установ.

Міністерства відповідають за формування політики, розробку законопроектів, а також за виконання угод Співтовариства або міжнародних двосторонніх угод. Вони діють як центральні компетентні органи.

Два міністерства відіграють головну роль у питаннях безпеки харчових продуктів і кормів, здоров'я та благополуччя тварин і здоров'я рослин:

- Міністерство сільського господарства, рибальства, продовольчої безпеки та природи (надалі – LVVN),
- Міністерство охорони здоров'я, соціального забезпечення та спорту (надалі – VWS).

Основними департаментами LVVN, які беруть участь у формуванні політики та впровадженні законодавства щодо благополуччя тварин, є Департамент тваринництва та Департамент благополуччя тварин.

Агентства відповідають за організацію офіційного контролю відповідно до політики міністерств та нагляд за незалежними публічними установами. Агентства, що входять до складу відповідних міністерств, діють як компетентні органи, розташовані в центрі країни.

Основну роль у реалізації політики цих міністерств відіграють два органи, а саме:

- Служба з питань безпеки харчових продуктів та споживчих товарів (надалі – NVWA);
- Агентство з питань підприємництва Нідерландів (надалі – RVO);
- Політика Міністерства інфраструктури та водного господарства щодо Регламенту (ЄС) 2017/625 реалізується його відомством;
- Інспекція навколишнього середовища людини та транспорту (надалі – ILT).

Незалежні державні органи відповідають за здійснення офіційного контролю відповідно до програм компетентних органів.

Нідерландське законодавство передбачає створення незалежних публічних органів (надалі – ZBO) для виконання конкретних завдань в інтересах суспільства. Такі органи перебувають під зовнішнім контролем відповідного міністерства, але мають право приймати незалежні рішення. ZBO може бути як державним органом, створеним на підставі спеціального закону, що визначає його завдання, повноваження та управління, так і юридичною особою (часто фондом), уповноваженою законами та нормативними актами надавати послуги (за контрактом) у суспільних інтересах. Рішення, прийняті будь-яким з цих типів організацій, мають юридичну силу.

Відносини між компетентним органом, таким як LVVN або NVWA, та конкретною ZBO визначаються у договорах. На основі цього компетентний орган повинен затвердити річну програму та/або робочі процедури ZBO. Координація офіційно встановлена на різних рівнях, і існують процедури для розгляду попереджень та санкцій.

Компетенції, обов'язки та завдання відображають розподіл усередині аграрного сектору і є такими:

- LVVN, NVWA та ZBO (підпорядковані NVWA) діють у сфері первинного виробництва та торгівлі,

- VWS, NVWA, Орган контролю за молочними продуктами та яйцями Нідерландів (надалі – СOKZ), SKAL та RVO діють у частині подальшої переробки та роздрібної торгівлі.

Компетентний орган з питань благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських

LVVN є компетентним органом з питань політики та законодавства у сфері благополуччя тварин.

NVWA є компетентним органом, відповідальним за організацію офіційного контролю та інших офіційних заходів: на бійнях, у місцях первинного виробництва, на ринках, під час (між)національного транспортування, у центрах збору тварин, щодо тварин-компаньйонів та лабораторних тварин, а також благополуччя тварин під час спалахів хвороб.

LVVN уповноважило незалежний публічний орган відповідальним за перевірку перевізників, а також LVVN уповноважило іншого постачальника публічних послуг видавати сертифікати про допуск транспортних засобів для транспортування тварин.

Бюро з питань транспортування сільськогосподарських тварин NVWA відповідає за ретроспективні перевірки планів маршрутів для транспортувань тварин, які включають контроль супутникових навігаційних даних і даних моніторингу температури. Бюро, серед іншого, сприяє притягненню до відповідальності за порушення законодавства ЄС про благополуччя тварин, що стосується транспортування і умиртвіння тварин в агропродовольчому ланцюгу.

Спеціалізовані підрозділи центрального офісу NVWA надають підтримку офіційним ветеринарам та іншим інспекторам на місцях з питань благополуччя тварин. Ці підрозділи також реалізують проекти, спрямовані на вдосконалення або перегляд процедур, що стосуються організації та проведення офіційного контролю та інших офіційних заходів. За необхідності вони співпрацюють з підрозділами, що займаються іншими питаннями, такими як безпечність харчових продуктів, здоров'я тварин та зоонозні хвороби.

Щороку відділи політики LVVN та NVWA пропонують оновлення довгострокових програм перевірок благополуччя тварин у харчовому та транспортному ланцюгах, а також щодо тварин-компаньйонів, лабораторних

тварин та інших. Ця програма втілюється в річному робочому плані. Виконавча рада NVWA приймає рішення про остаточний робочий план у тісній координації з LVVN. Виконавча рада LVVN визначає бюджет і політичні зобов'язання для установ, встановлюючи цілі з точки зору кадрових ресурсів. Інспектори NVWA вносять звіти про перевірки благополуччя тварин у спеціальні бази даних. Ці дані складають основу третинних та річних звітів до LVVN.

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Для транспортування живих (хребетних) тварин необхідна ліцензія (дозвіл). Транспортний засіб також повинен відповідати певним вимогам. А водії та обслуговуючий персонал повинні мати сертифікати компетентності. Ці правила стосуються перевізників, утримувачів тварин і центрів збору тварин.

Ліцензія (дозвіл) на транспортування тварин

Для транспортування тварин на відстань понад 65 кілометрів необхідна ліцензія (дозвіл) перевізника. Перевізник повинен подати заявку на отримання ліцензії (дозволу) перевізника до NVWA. Тривалість транспортування визначає, який тип ліцензії (дозволу) перевізника потрібен:

- для отримання ліцензії (дозволу) типу I на транспортування тварин тривалістю менше 8 годин, включаючи завантаження та розвантаження необхідно:
 - заявник має бути зареєстрований у Нідерландах або, якщо заявник з третьої країни, має мати представництво в Нідерландах;
 - заявник демонструє наявність достатньої кількості кваліфікованого персоналу, обладнання та робочих процедур;
 - заявник або його представник не вчинив жодних серйозних порушень законодавства про благополуччя тварин протягом попередніх трьох років, за винятком випадків, коли порушник може продемонструвати, що були вжиті відповідні заходи для запобігання подальшим порушенням;
 - наявні сертифікати компетентності на всіх водіїв і обслуговуючих осіб;

- для отримання ліцензії (дозволу) типу II на транспортування тварин тривалістю понад 8 годин необхідно:
 - відповідати вимогам, переліченим для отримання дозволу на транспортування типу I;
 - мати дійсні сертифікати про допуск всіх дорожніх транспортних засобів, призначених для транспортувань тварин на великі відстані;
 - надати детальну інформацію про процедури, за допомогою яких перевізники можуть відстежувати та реєструвати переміщення дорожніх транспортних засобів, що перебувають під їхньою відповідальністю, а також підтримувати постійний контакт з водіями під час довготривалих рейсів;
 - надати підтвердження використання навігаційної системи;
 - надати плани дій у надзвичайних ситуаціях.

Ліцензія (дозвіл) на транспортування тварин дійсна протягом 5 років. Її не можна продовжити. Заяву на отримання нової ліцензії (дозволу) перевізник повинен подати за 6 тижнів до закінчення терміну дії поточної ліцензії (дозволу).

Ліцензія (дозвіл) на транспортування тварин не потрібна, якщо відстань транспортування не перевищує 65 кілометрів.

Реєстр перевізників Нідерландів, які мають ліцензію (дозвіл) на транспортування тварин типу I, доступний за [посиланням](#).

Реєстр перевізників Нідерландів, які мають ліцензію (дозвіл) на транспортування тварин типу II, доступний за [посиланням](#).

Сертифікат компетентності

Водії, які перевозять живих тварин, повинні мати дійсний сертифікат компетентності. Це також стосується всіх, хто професійно поводить з тваринами під час транспортування:

- інформація щодо провайдерів підготовки персоналу щодо транспортування худоби та отримання сертифікату компетентності,
- інформація щодо провайдерів підготовки персоналу щодо транспортування птиці та отримання сертифікату компетентності.

Для отримання сертифікату компетентності необхідно пройти 7-годинне аудиторне навчання відповідно до затвердженої навчальної програми від уповноваженої організації (лінк на перелік доступний на веб-сайті компетентного органу NVWA та сам перелік на веб-сайті Центрального офісу з видачі водійських посвідчень Нідерландів (надалі – CBR).

Екзаменаційні питання складаються незалежною екзаменаційною комісією з групою експертів, які регулярно консультуються з LVVN.

Іспит проводить CBR:

- реєстрація заявника на іспит здійснюється лише через уповноваженого провайдера навчання;
- на iTEC-CBR-location: тест цифровий (на сенсорних екранах):
 - 30 запитань з вибором однієї правильної відповіді (А,В,С);
 - прохідний бал 80% (24 правильні відповіді);
 - тривалість 45 хвилин;
 - результат відомий негайно.

Сертифікат компетентності, або CBR pass (талон), дійсний протягом 5 років. Після цього водії повинні поновлювати сертифікат.

Сертифікація транспортних засобів

Для довготривалих рейсів транспортний засіб повинен пройти перевірку в Управлінні транспортних засобів Нідерландів (надалі – RDW), щоб отримати [сертифікат VLD](#).

Транспортний засіб повинен відповідати загальним вимогам до транспортних засобів, а також вимогам для довготривалого транспортування живих тварин. Існують також специфічні вимоги до транспорту для кожного виду тварин.

У разі модифікації транспортного засобу або у випадку транспортування інших тварин VLD-сертифікат стає недійсним і необхідно проходити повторний техогляд.

Сертифікат не потрібен, якщо відстань транспортування не перевищує 65 кілометрів.

Транспортний документ

Для транспортування птиці або худоби (великої рогатої худоби, свиней, овець, кіз або коней) потрібен транспортний документ. Водій повинен мати цей документ у транспортному засобі під час транспортування.

Водій може використовувати стандартний транспортний документ від NVWA для транспортування птиці, коней, великої рогатої худоби або використати приклад з галузевої асоціації.

Для транспортування овець та кіз [необхідно завантажити транспортний документ](#) від RVO.

Для транспортування свиней призначено 2 бази даних, які видають транспортний документ та реєструють переміщення. [Заявка на транспортний документ](#) подається в одну з цих баз даних.

Підготовка до довготривалих рейсів

Рейсовий журнал

- необхідний для подорожей тривалістю понад 8 годин;
- якщо перевізник має нідерландський дозвіл, його копію необхідно подати до NVWA;
- план подорожі повинен бути наданий перед транспортуванням;
- відхилення під час подорожі повинні бути зафіксовані;
- після рейсу копію необхідно надіслати до NVWA;
- транспортний засіб повинен бути обладнаний GPS, щоб журнал подорожі можна було порівняти з даними GPS.

Більше інформації про журнал можна знайти за посиланнями:

Зразок журналу – [HTSL-TRTPECOL-WLZVL-01](#) Додаток 5.

Інструкції щодо заповнення та використання журналу – [HTSL-TRTPECOL-WLZVL-01](#) Додаток 6.

Підтвердження бронювання на затвердженому контрольному пості

- необхідне для доовготривалих рейсів, де тварини повинні відпочивати через певні проміжки часу,

- максимальний час у дорозі залежить від виду тварин і визначений у Регламенті Ради (ЄС) 1/2005.

Переліки затверджених контрольних постів Нідерландів:

[Vervoer van dieren: overzicht bedrijven | Erkenningen, registraties en vergunningen | NVWA](#)

У разі перевищення максимального часу в дорозі бронювання є обов'язковим. Під час подачі заявки на отримання ветеринарного сертифіката для експорту необхідно надати докази бронювання посту.

Роздруківка планувальника маршрутів

- необхідна для транспортування свиней, великої рогатої худоби, овець, кіз, незареєстрованих коней, коней на забій або птиці,
- у Нідерландах доступно з веб-ресурсу: [Routenet Routeplanner](#)

Огляд очікуваної температури

- у спекотну погоду суворіші правила застосовуються до транспортування свиней, великої рогатої худоби, овець, кіз, незареєстрованих коней, коней на забій та птиці;
- під час подачі заявки на отримання ветеринарного сертифіката надається і цей огляд очікуваної температури разом із планом маршруту.

У Нідерландах доступно за посиланням: [Weer Nederland – meteoblue](#)

Для отримання додаткової інформації див. [HT-ECOА-LV-VSC-00](#), Інструкції з попередньої перевірки.

План дій у надзвичайних ситуаціях

Є обов'язковими лише для рейсів тривалістю понад 8 годин, але рекомендується, щоб усі перевізники тварин мали такий план на кожний рейс, незалежно від його тривалості.

У цих планах мають бути описані заходи, яких необхідно вжити у випадку надзвичайної ситуації.

ЗАХОДИ ОФІЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Офіційний контроль здійснюється на всіх відповідних етапах виробництва, переробки та дистрибуції вздовж агропродовольчого ланцюга. Перевірки благополуччя тварин під час транспортування здійснюються переважно в дорозі, в момент розвантаження на бійнях та під час видачі дозволів. Випадкові перевірки також проводяться в місці призначення та на ринках. Бійні, збірні центри і перевізників також можуть більш суворому перевіряти. Кілька адміністративних перевірок проводяться в центральному офісі NVWA.

Штрафи, що застосовуються за порушення

Порушення, виявлені під час перевірок, призводять до різних видів відповідальності: це може бути офіційне попередження або коригувальний захід, а у випадку більш серйозних порушень – адміністративне стягнення. У деяких більш серйозних випадках може бути направлений звіт з метою притягнення до кримінальної відповідальності.

Корисні посилання

- [Роз'яснення вимог Регламенту Ради \(ЄС\) 1/2005](#)
- [Роз'яснення для операторів ринку щодо застосування вимог до благополуччя тварин під час транспортування](#)
- [Перелік документів, які потрібні для транспортування тварин](#)
- [Роз'яснення щодо отримання ліцензії \(дозволу\) на транспортування тварин](#)
- [Роз'яснення щодо базової реєстрації перевізника в рамках Регламенту про здоров'я тварин](#)
- [Результати заходів офіційного контролю щодо транспортування тварин](#)
- [Транспортування живих тварин: інформація для операторів ринку](#)

Матеріали п'ятої зустрічі регіональної мережі національних контактних осіб ВООЗТ з питань довготривалих рейсів тварин у Європі

П'ята зустріч мережі національних контактних осіб з питань довготривалих рейсів (надалі – NCPT) Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (надалі – ВООЗТ) у Європі відбулася з 11 по 13 березня 2025 року в Салоніках, Греція. У зустрічі взяли участь 51 учасник, включаючи представників 41 країни-члена ВООЗТ з європейського регіону, в тому числі і України, та відповідних зацікавлених сторін. Крім того, щоб поділитися досвідом роботи нашої регіональної мережі NCPT з іншими регіонами ВООЗТ, до зустрічі також долучилися колеги з Йорданії, Таїланду та Уругваю.

Зустріч надала можливість відновити співпрацю з NCPT та зміцнити співпрацю і комунікації між компетентними органами щодо забезпечення благополуччя тварин під час транспортування в контексті стандартів ВООЗТ. Представники країн-членів поділились своїм досвідом управління суднами для транспортування худоби морем під час надзвичайних ситуацій, процедурами забезпечення благополуччя тварин під час морського транспортування, а також проблемами транспортування невідлучених тварин та в екстремальних погодних умовах. Зацікавлені сторони, торговці худобою та м'ясом, а також організації із захисту тварин також мали можливість поділитися своїм досвідом щодо забезпечення благополуччя тварин під час транспортування. Крім того, ЄК також поділилася своїм досвідом щодо проблем транспортування тварин та надала оновлену інформацію про відповідну діяльність ЄС.

Учасники підтвердили ефективність мережі NCPT у покращенні комунікації для вирішення питань благополуччя тварин, що виникають під час транспортування на далекі відстані. На семінарі також було наголошено на важливості обміну досвідом та знаннями через мережу контактних осіб.

Під час зустрічі було висвітлено такі аспекти:

- спільний підхід мережі забезпечує благополуччя тварин під час транспортування на основі спільних рамок Кодексу здоров'я наземних тварин ВООЗТ, а компетентні органи діють у рамках своїх відповідних національних та багатонаціональних правових рамок;

- корисність запропонованого шаблонного документа для сприяння комунікації між компетентними органами у вирішенні питань благополуччя тварин;
- інструмент самооцінки для моніторингу впровадження стандартів транспортування тварин є цінним інструментом для виявлення прогалин та напрямів для вдосконалення, підтримки політики на основі даних та вимірювання прогресу з часом.

Учасники також визначили ключові теми для подальшого обговорення під час наступних зустрічей, що охоплюють: процедури морського транспортування (включаючи транспортування типу «roll on-roll off»), законодавчі процедури, придатність тварин для транспортування, заходи щодо оцінки благополуччя тварин та подальші зусилля щодо покращення обміну інформацією між компетентними органами, включаючи попередні дозволи на транспортування.

Зустріч NCPT забезпечила продуктивну платформу для зміцнення співпраці та впровадження передового досвіду у транспортуванні тварин на далекі відстані. Результати зустрічі наголошують на важливості постійної взаємодії, обміну знаннями та досвідом, а також розробки інструментів для підтримки ефективного впровадження стандартів ВООЗТ щодо транспортування тварин.

Більше інформації про зустріч та посилання на презентаційні матеріали доступні у [звіті зустрічі](#).

Матеріали BTSF навчання «Ефективне забезпечення дотримання законодавства щодо захисту тварин під час транспортування»

Метою навчання є надання державам-членам ЄС та сусіднім країнам, що не входять до ЄС, ефективного навчання високого рівня для забезпечення кращої організації, впровадження та дотримання правил ЄС щодо благополуччя тварин під час транспортування.

Очікується, що ці тренінги з питань благополуччя тварин під час транспортування сприятимуть:

- Досягненню єдиного та правильного виконання правил ЄС щодо благополуччя тварин під час автомобільних транспортувань в ЄС шляхом

здійснення національними компетентними органами контролю єдиним чином та з незмінно високою якістю, що, за необхідності, призведе до вжиття відповідних заходів з виконання для виправлення та/або санкціонування випадків недотримання вимог.

- Учасники та їхні відповідні держави-члени/країни зможуть:
 - визначати та знати, де знайти всю інформацію, необхідну для проведення ефективних ретроспективних перевірок транспортувань тварин;
 - перевіряти інформацію на відповідність відповідним законодавчим вимогам;
 - отримати правильний висновок щодо ступеня відповідності партії товарів та ознайомитися з передовою практикою в ЄС і можливостями її впровадження у власних системах контролю.
- Посилити взаємодію між персоналом ЄС та деяких країн, що не входять до ЄС, який бере участь у визначенні пріоритетів та здійсненні офіційного контролю, шляхом об'єднання учасників з різних держав-членів та деяких країн, що не входять до ЄС.
- Забезпечити обмін досвідом та поширення найкращих практик щодо визначення ризиків для контрольних заходів, впровадження офіційних контролів та ефективного виконання і подальших заходів, пов'язаних з правилами ЄС щодо благополуччя тварин під час транспортування в ЄС та за його межами.

Навчання призначене для посадових осіб компетентних органів, які організують, впроваджують та забезпечують дотримання законодавства про благополуччя тварин під час автомобільного транспортування, з усіх рівнів влади (місцевого, регіонального, центрального), а також для невеликої кількості додаткових зацікавлених сторін з промисловості/НУО/інших організацій, які мають великий досвід у цій галузі, за умови схвалення ЄК та які зобов'язалися поширювати навчальні матеріали у своїх організаціях.

Матеріали можна завантажити за [посиланням](#).

Висновки

Усі проаналізовані країни-члени ЄС мають національне законодавче підґрунтя для впровадження вимог Регламенту Ради (ЄС) 1/2005, Виконавчого регламенту Комісії (ЄС) 2023/372, Регламенту Ради (ЄС) 1255/97 та Делегованого регламенту Комісії (ЄС) 2023/842 та усі здійснюють:

адміністративні завдання:

- уповноваження провайдерів навчальних послуг для підготовки водіїв та обслуговуючого персоналу, проведення іспитів та видачі сертифікатів компетентності;
- реєстрацію перевізників та видачу дозволів на короткотривалі та довготривалі рейси тварин;
- проведення перевірки та видачі документу про допуск до експлуатації дорожніх транспортних засобів, що використовуються для довготривалих ресів тварин;
- реєстрація та видача реєстраційних номерів кожному контрольному посту для відпочинку тварин під час довготривалих ресів;
- реєстрація центрів збору тварин та торговців тваринами, а також ринків живих тварин;
- проведення перевірки та видачі документу про допуск судна для транспортування тварин морем;
- ведення відповідних реєстрів;

завдання офіційного контролю:

- формують багаторічні та річні програми здійснення заходів офіційного контролю відповідно до ризик-орієнтованого підходу та відповідно до програм делегують певні завдання уповноваженим особам або незалежним публічним організаціям;
- готують переліки питань для здійснення заходів офіційного контролю, а також настанови/інструкції для інспекторів та інших уповноважених осіб;
- здійснюють заходи контролю дотримання вимог щодо благополуччя тварин під час транспортування на етапі завантаження, в дорозі, на контрольних постах, на кордоні, центрах збору тварин, на бійнях, під

час розвантаження та перевантаження для транспортування морським, автомобільним, залізничним та повітряним транспортом;

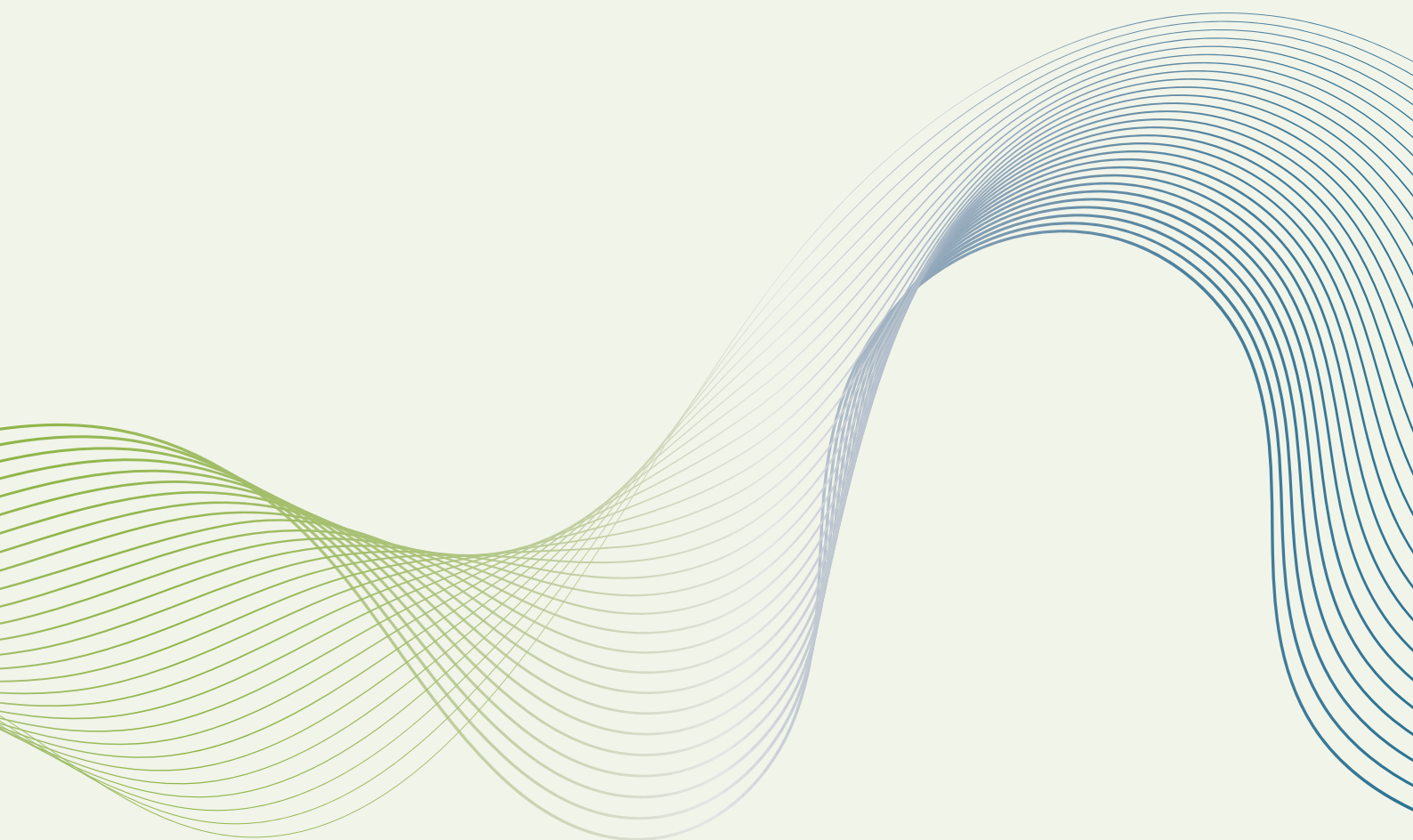
- готують річний звіт до ЄК за результатами заходів офіційного контролю.

Варто зауважити, що кожна проаналізована країна має свій підхід до реалізації адміністративних завдань та до планування і здійснення заходів офіційного контролю, але в результаті вони забезпечують повну імплементацію законодавства ЄС щодо благополуччя тварин під час транспортування.

Компетентні органи всіх країн на офіційних веб-сайтах мають сторінки, присвячені питанням благополуччя тварин, де доступною мовою наведено роз'яснення для операторів ринку щодо законодавства про благополуччя тварин під час транспортування та його впровадження, наведені всі шаблони необхідних документів та опубліковано практичні рекомендації/настанови/інформаційні матеріали для підвищення рівня обізнаності всіх зацікавлених сторін.

РОЗДІЛ 4.

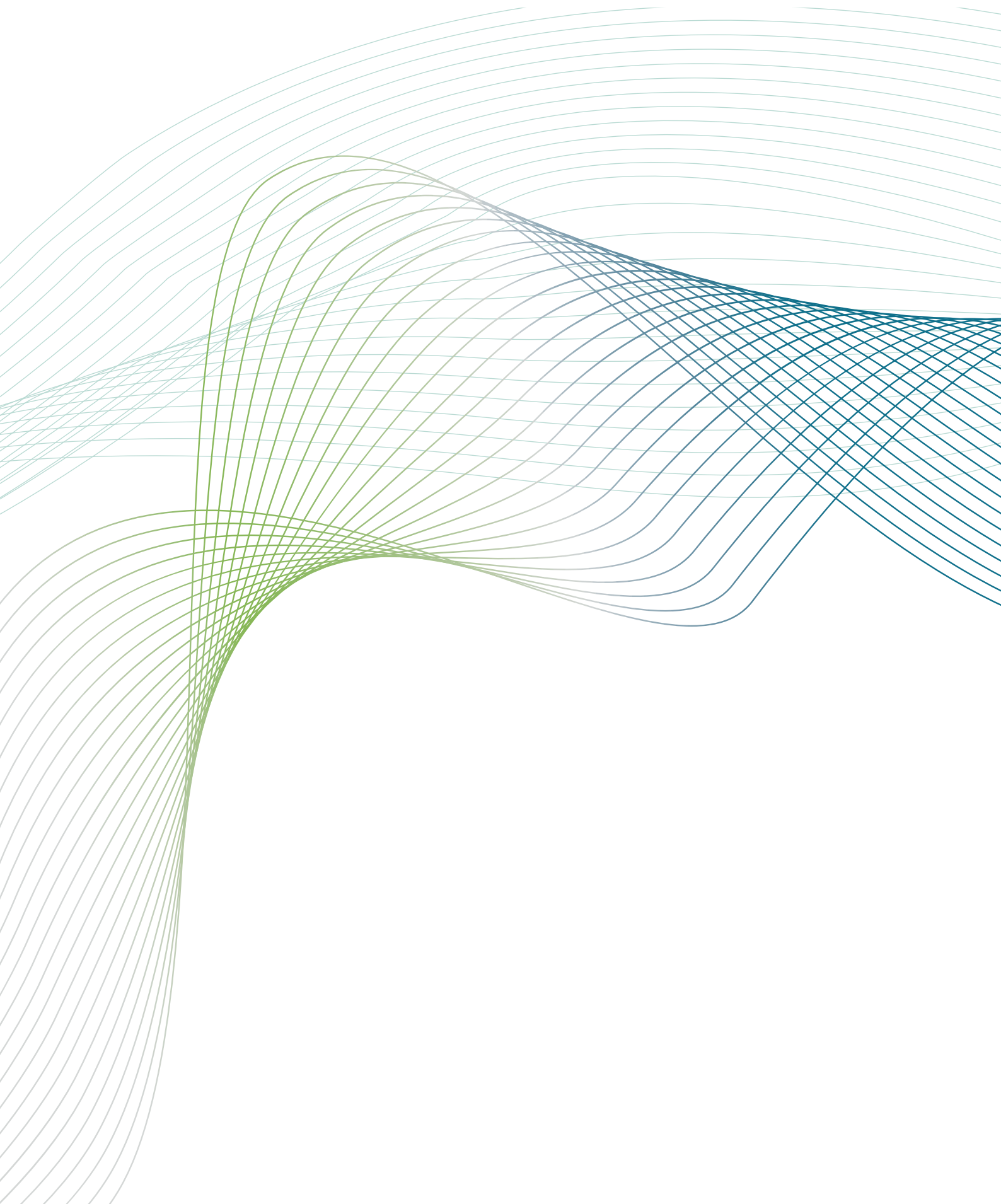
Рекомендації щодо впровадження вимог до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійснення заходів контролю дотримання цих вимог в Україні

На основі аналізу законодавства ЄС та досвіду країн-членів ЄС у впровадженні вимог до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та здійсненні заходів контролю дотримання цих вимог, сформовано такі рекомендації для України:

- завершити процес гармонізації нормативно-правової бази для забезпечення благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин відповідно до законодавства ЄС;
- розробити нормативне підґрунтя для ведення Державного реєстру документів, виданих відповідно до законодавства про благополуччя тварин, який міститиме інформацію про державні сертифікати про наявність знань водіїв та супроводжуючих осіб, тимчасові допуски, сертифікати придатності транспортних засобів до транспортування тварин, дозволи на здійснення короткотривалих і довготривалих рейсів, рейсові журнали, а також створити та вести відповідний реєстр;
- забезпечити функціонування системи підготовки водіїв і обслуговуючого персоналу щодо вимог до благополуччя тварин під час транспортування та перевірки рівня знань;
- здійснити аналіз стану впровадження операторами ринку вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час транспортування, ідентифікувати прогалини і можливі коригувальні заходи;
- розробити практичні настанови для операторів ринку щодо благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх транспортування та здійснення супутніх операцій;
- підвищувати обізнаність всіх цільових аудиторій щодо затверджених вимог законодавства до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин;
- розробити нормативне підґрунтя для створення контрольних постів, які необхідні для відпочинку тварин під час довготривалих рейсів та здійснити роз'яснення операторам ринку щодо необхідності їх створення;
- розробити та впровадити систему визначення місця та періодичності здійснення заходів державного контролю щодо дотримання операторами ринку вимог до благополуччя тварин під час транспортування;

- розробити необхідні переліки питань для здійснення заходів державного контролю щодо дотримання вимог до благополуччя тварин під час транспортування сільськогосподарських тварин та необхідних стандартних операційних процедур (СОПів)/настанов;
- провести тренінги для фахівців Держпродспоживслужби на центральному, регіональному і місцевому рівнях з питань державного контролю за дотриманням вимог законодавства про благополуччя сільськогосподарських тварин під час транспортування з метою забезпечення єдиного підходу при здійсненні заходів державного контролю;
- розробити систему збору даних про результати здійснених заходів державного контролю за благополуччям тварин під час транспортування, з метою використання даних для визначення періодичності заходів державного контролю і підготовки річного звіту про діяльність державного контролю у сфері благополуччя тварин.

Цю публікацію створено за підтримки Швейцарії в межах швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (QFTP), що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія). Відповідальність за зміст цієї публікації несе виключно автор(и). Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю автора (авторського колективу) і не обов'язково відображає погляди SECO, FiBL та SAFOSO AG.